

№ 1

SAUSIO 5 DIENA 1914 M.

Vairas

LITERATŪROS, DAILĖS,
MOKSLO, VISUOMENĖS
IR POLITIKOS LAIKRAŠTIS

Raštų turinys.

1. ĮŽANGA.
2. ČIURLIONIS ir MŪSŲ DVASIOS ESTETIKOS APSIREIŠKIMAI. Kun. Dr. J. Steponavičius.
3. MAIRONIES KANKLIŲ STYGOS. Sofija Čiurlionienė (Kymantaitė).
4. AMERIKOS LIETUVA. M. Yčas.
5. DRAUGUI. S. Čiurlionienė (Kymantaitė).
6. KUN. ANTANAS KAUPAS. K. J. T.
7. LABAI MUMS REIKALINGA YPATYBĖ. Vyduėnas.
8. TĖVYNĖN GRĮŠTANT. Pr. Penkaitis.
9. VISO KO PRADŽIA — KIAUŠINIS. Aišbė.
10. MŪSŲ RAŠTAI.
11. TRUMPA PERNYKŠČIŲ METŲ APŽVALGA.

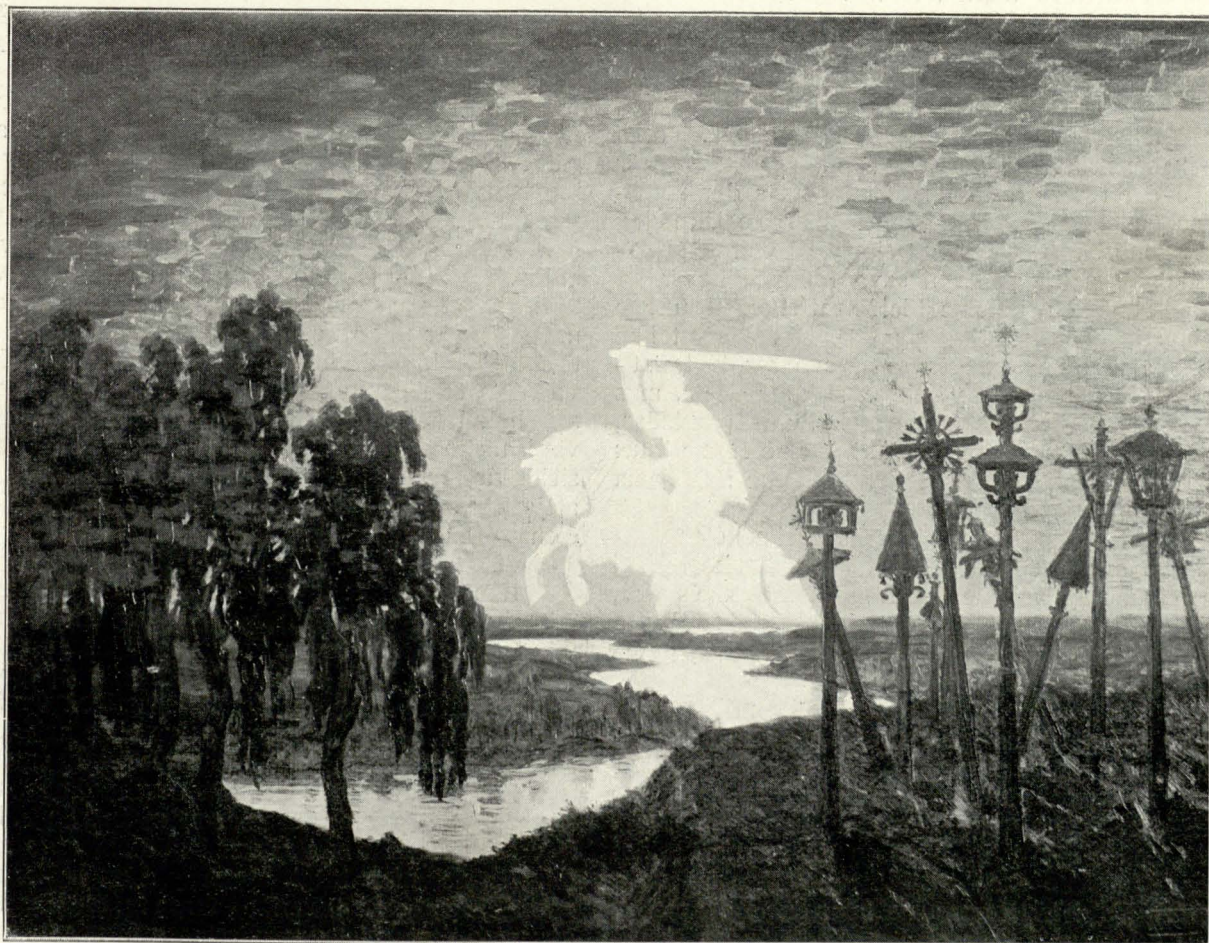
Paveikslų turinys.

1. REGĖJIMAS. A. Žmuidzinavičius.
2. M. K. ČIURLIONIES FOTOGRAFIJA.
3. REX.
4. FANTAZIJA.
5. PASAKA.
6. MAIRONIES FOTOGRAFIJA.
7. LIETUVOS RYTŲ KIEMAS (fotografija).
8. AMERIKOS LIETUVIŲ LAIKRAŠTINIŲKŲ SEIMAS.
9. KUN. A. KAUPO FOTOGRAFIJA.
10. A. VALDEMARO FOTOGRAFIJA.

M. K. Čiurlionies
paveikslai.

VAIRAS

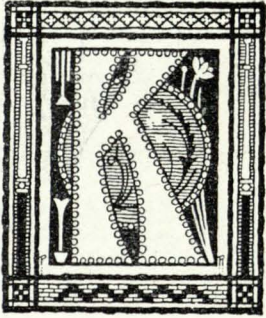
LITERATŪROS, DAILĖS, MOKSLO, VISUOMENĖS IR POLITIKOS LAIKRAŠTIS

A. Žmuidzinavičius.

REGĖJIMAS.

61910

aip tos paversmės, čiurliais ištryškusios iš požemių gėlmės, ranguodamos šarpiai upeliais bėga, tartum ieškodamos ingimto gaivalo, ir pagaliaus sutampa plačioj vandens vagoj ir tokiuo būdu sudaro didžią upę,— taip mūsų visuomenės srovės, prasiveržusios pro daugybę įvairiausių kliūčių, kiekviena savo ribomis tekėdama, antgalo turi susilieti viename daikte, jeigu norime būti tauta, o ne išsklidusi minia be visuotinės sąmonės. Nenustoja mažieji upeliai savitumo, gausingai pildydami vandenim savo motyną—upę, nenustos savaimės ženklų ir lietuvių srovės, šelpdamos bendrą tautos reikmenę tuo, ko ji privalo, kuo ji esti gyva. Ta mūsų bendroji vaga, kurios negali išsilenkti nė viena srovė, jei tik nebijo, skyrium palikusi, išsekti, yra lietuvių kultūra, plačiausia to žodžio reikšme tariant.

Štai ta vaga, kuria ir eis mūsų *Vairas*, neliezdamas dienos mažmožių bei nesusipratimų, kylančių įvairių visuomenės krypsnių tarpe. Todėl į vairininkų būrelį dera tie, kurie, supratę dabartines lietuvių atgimimo sąlygas, randa galima ir reikalinga žymėti ypač tai, kas vienija mūsų inteligentus krūvon, o ne kas skiria juos nuo kits-kito. Mūsų literatūra ir dailė dar tebėr jaunutė, mūsų mokslas dar persilpnas, inteligentijos permaža. Tad ar neaišku, jog skirstymosi metas dar neatėjo, jog tik draugėje tegalime ką-ne-ką padaryti savo kultūros ūgiui.

Bet, kad nebūtume klaidingai suprasti, turime pabrėžti, jogei apie *Vairą* susispietę žmonės tai ne koks atsitiktinai draugėn sutapęs būrys, be tam tikros idėjos, be savo ypatingų siekimų,— ne, mus visus jungia bendras tautinės kultūros pagrindas, ant kurio mes stovime ir ant kurio norėtume kitus matyti stovint, bendra sielos kultūra, auklėjama krikščionybės principais.

Tečiau taip pasižymėję, mes visai neketame užsidaryti nuo svetimtaučių kultūrinės intakos. Priešingai, mes privalome imties iš jų ir imsimės visa, kas gali prigyti gimtinėj dirvoje, nors mūsų tikslas yra auklėti savita ideologija, artima lietuvių gyvenimui.

Visi jaučiame, kad mūsų inteligentijai stinga sielos ryšių. Gyvename išsisklaistę po visą pasaulį, esame užaugę labai nevienodose sąlygose, pasisavinę įvairių įvairiausių ideologijų, dirbame toli nuo kits-kito,— visa tad pakankamai išaiškina, kodėl mes esame atšalę, kodėl mūsų tarpe neįjungi tokios šilimos, kokios gana, matyti, turi kitų tautų inteligentai. Taip! kol kas mums buvo lemta, išsimėčius po visus pakraščius, vartyties svetimųjų audrų sukuryje. Ir kiek žuvo, kiek dar tebežūsta mūsų tautiečių, kuriuos gyvenimo verpetai atitraukė nuo gimtosios šalies kelio.

Šiandien betgi atėjo laikas—visi, girdėti, su tuo sutinka—įsteigti inteligentams toks spaudos organas, kokio ligšiol dar neturėjome: mums reikalingas iliustruotas žurnalas. Tam reikalui yra skiriamas *Vairas*. Seniau, prieš kelerius metus, būtų jam stigę bendradarbių ir leidėjų. Dabar nėra ko dejuoti: vienų ir antrų radosi nemaža. Tas faktas dar labiau mus tikina, jogei sumanytasis darbas ras užuojautos inteligentų tarpe.

Vairo pasirodymas tai kaip ir nauja gadinė lietuvių atgijimo istorijoje. Mūsų dailininkai, kurių veikalus matydavome tik parodose, nuo šio laiko turės progos duoti save pažinti lietuvių visuomenei ir spaudoje; mūsų literatai, kurie ligšiol buvo išsiskaidę spaudoje, galės susiartinti ir ilgainiui sudaryti židinį tos šilimos, kurios kiekvienas pageidavo.

Svarbieji mūsų gyvenimo atsitikimai, Lietuvos indomieji kampeliai, istorijos palikimai, mūsų etnografijos žymės bei privalumai, didieji mūsų kultūros darbai ne tik bus aprašomi, bet ir dailiai vaizdinami paveikslais.

Literatūra, dailė, mokslas ir publicistika—štai tas pamatas, ant kurio tegali tarpti-augti mūsų inteligentų sąmonė.

Ligšiol, kovodami dėl savo būties, neturėdami organo, kurs žadina dvasią, kasdienių darbų slėgiamą, jie netesėjo pildyti ir tobulinti žinių, pirmaingytų mokykloje. Žinoma, *Vairas* nestengs jiems viso duoti, bet vis dėlto paakįs jų mintį į tuos dvasios reikalus, kurie yra pati mūsų gyvenimo svarbama. Ko mūsų inteligentams labai stigo, tai tvirto būdo, stangaus charakterio. Visa publicistų domė, šio ar tokio krypsnio, buvo kreipiama į kitų taisyamą, į kitų dorinimą, ir buvo visai užmirštas vidurinis inteligento asmuo. Perdaug buvo dairomasi aplinkui ir žiūrima iš kitų, permaža gilinamasi savin ir nieko nereikalaujama iš savęs, delto ir asmens sielos kultūra apleista. Perdaug buvo pasitikima iškitur atėjusiais skambiais obalsiais: jų vertenybė šiaudien privalo patikrinimo. Tie klausimai ypač rūpės *Vairui*.

Nuo mūsų inteligentų sielos bei dvasios atgimimo pareina visos tautos atgimimas. Inteligentija tai minių druska. Daugiau idealizmo, kylančio iš apačios į viršų! Bet tai ne lengviai pasiekama, ne vienu, ne kelerių metų darbas. Norėdami kitus reformuoti, privalome visų-pirma patys save auklėti ir išauklėti: tik tada būsime išpildę inteligentų pareigą.

Žvilgterėję atgal į dešimties metų darbą, matome nemaža pažangos sunkiame mūsų žygyje. Kad ir varžomi, kad ir neleidžiami į priešakį savo gimtojoj šalyje, mes betgi, apgalėję daugybę kliūčių, pamažėle spėjome įsiveržti į tarpą tų, kurie yra ingyvenė vietos Lietuvos miestuose ir miesteliuose. Šiandien jau nebesijuntame svetimi čia esą; praslinks dar kuris laikas, ir lietuvių inteligentijos židinyms ims skaisčiai žerplėti mūsų protėvių sostinėje.

Kun. Dr. J. Steponavičius.

ČIURLIONIS IR MŪSŲ DVASIOS ESTETIKOS APSIREIŠKIMAI.

Žmogus reaguoja pasauliui ketveriopai: grynąja mintimi, etikos bei estetikos mąstymais ir tikybos gyvenimu. Šie ketveriopi reakcijos būdai galima pavadinti keturiomis pasaulio pažvalgos kategorijomis arba rūšimis. Gi tą patį daiktą mes pergyvename arba mintimi, arba estetikos, etikos, ar, pagaliaus, tikybos jausmais. Kitaip sakant, išpūdžius, mums pasaulio daromus, skirstome ir dėstome sintezėn ne vien grynąja mintimi, bet dar pasišaukiame pagalbon savo etikos, estetikos ir tikybos skonį.

Ingaudami savo sielon visą, išvirščiai mūsų jaučiamą, pasaulį ir virškindami jį, lyg kokioje retortoje, vienoje iš tų keturių kategorijų, išgriebę jį iš ingimtojo stovio, — mes išspraudžiame jį idealinin stovin ir tokiuo būdu ingijame pasaulio pažvalgą, pažvalgą ne tik gynojo proto, bet dar etikos, estetikos ir tikybos.

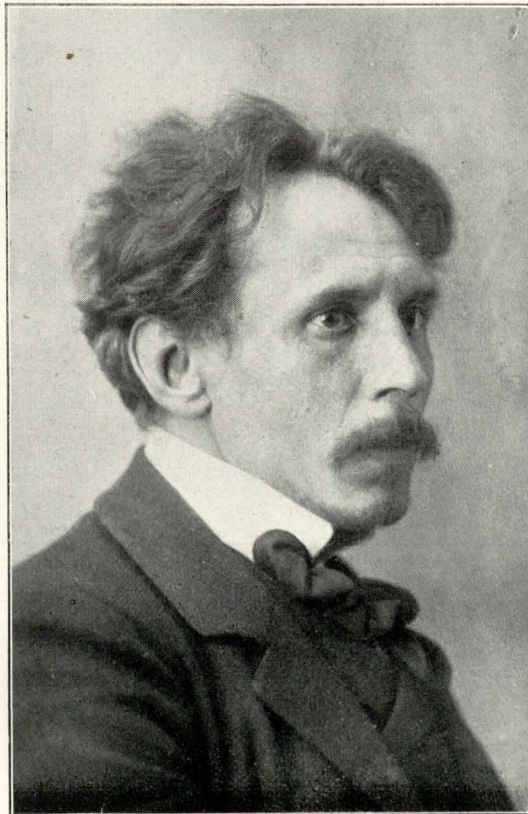
Kuris esteta nepažįsta — ne vien iš teorijos, bet ir iš patyrimo — ir nemėgsta Goetės lyrikos akordų, pilnų estetikos skonies, Šilerio mąstymų, arba mūsų gadynės Volkelt'o šauksmų, raginantių žmoniją permąstyti bei su prasti gyvenimo estetikos pusę ir gaminti sau estetinę pasaulio pažvalgą. Ta pažvalga, pati stiprioji iš visų, labiausiai vilioja gyvenimo ir manymo srityje dvidešimtąjį amžių. Bet mokslui žengiant milžino žingsniais, sunku ir aprėpti visą pasaulį viena kuria estetikos forma. Todėl patys garsieji estetos nepyksta ant dailininkų, jei tie stengiasi savo dailėje parodyti mums tik

kai-kuriuos, jų pačių pergyvenamus ir giliai jaučiamus vidaus apsireiškimus. Jie ne tik nepyksta, bet dar skatina. Toks estetu elgimasis yra išmintingas ir suprantamas, nes dailininkai klausydami jų patarimų, išvengia nuvalkioto šablono, ir kiekvienas iš jų, siauresne ar platesne pasaulio pažvalga apdovanotas, gali liuosai mums parodyti dailioje formoje savo vidaus pasaulį. Mes, veizdėdami į dailininko veikalus, ne tik kad pergyvename tą-pat, ką ir jis pats, gaminęs savo veikalą, bet jo veikalas dažnai dar pažadina mumyse iš miego ištįsą pasaulį naujų min-

čių ir jausmų estetikos gražybių, etikos ir tikybos mąstymų.

Aišku, kad juo turtingesnė yra dailininko siela, juo daugiau pasaulių kyla mumyse, veizdint į jo veikalus.

Didžia ir turtinga siela, didžia ir prakilnia grožės kategorijos sintezė yra mūsų Čiurlionis!

J. Steponavičius

Kaip nepaprastai junta-mės esą pasmilę į Čiurlionies veikalus, ir kaip neregėtai kiekvienas mes įvairiai atjaučiame jo tuos veikalus - paveikslus!

Tylus, ramus, švelnus ir meilus akordas virpina mūsų sielą, kada stebimės į jo "Nulūdimą" ir "Tylą". Tečiau kokia jausmų vėtra kyla mumyse, žiūrint į "Sonatą Allegrą", ir tie jausmai baigiasi mumyse šviesiu ir giedriu finalu, nelyginant taip, kaip po didelės ir žiaurios audros mėlynas dangus nusiblaivo ir vieversėlis vėl pradeda linksmi čirenti padangėje.

Antai mefistofeliškas "Rex'as". Žiūrint į paveikslą iš apačios, mūsų dvasią pagana lyg kokia intempta pajėga, kuri perbėga mūsų sielą, it plati srauni upė su dideliais vandens kriokliais. Žiūrint gi iš viršaus į angelus, mūsų žemės troškimai ir pagėdavimai nuslūgsta, nurimsta ir mes kartu su jais, ant "Kosmo" augštybių stovinčiais, giedame savo sieloje kaž kokią dangaus imną.

Žodžiu sakant, artistas-genijus prisitraukia mus į save, atidaro mūsų dvasios gelmes ir ją ramina. Visi švelniausieji ir jautriausieji mūsų

dvasinės konstrukcijos dėsniai yra čia žadinami į gyvenimą.

Visa Kosmo dvasia, visa jo tvarka bei grožė yra atjausta ir mums dailės formoje išrodyta.

Žiūri ir kaskart gilesniu ir platesniu gyvenimu gyveni, nes jo dvasios turinys kaskart auga ir lobsta. Mūsų dvasia kyla į augštybes ir juntamės gyveną pilniausiu ir gryniausiu estetikos dvasios išsiplėtojimu.

Kaip čia giliai atjausta siluečių, minčių, norų ir siekimų vienybė, ir koks platus smulkmenų išskirtymas!

Kalbant sausa teorijos kalba, reikia pasakyti, jogei mūsų dailininkas genialingai patenkino savo veikaluose reikalavimus, statomus jam formalinių es-

virpa įvairiausiai savo tėvų stygų drebėjimo skardais.

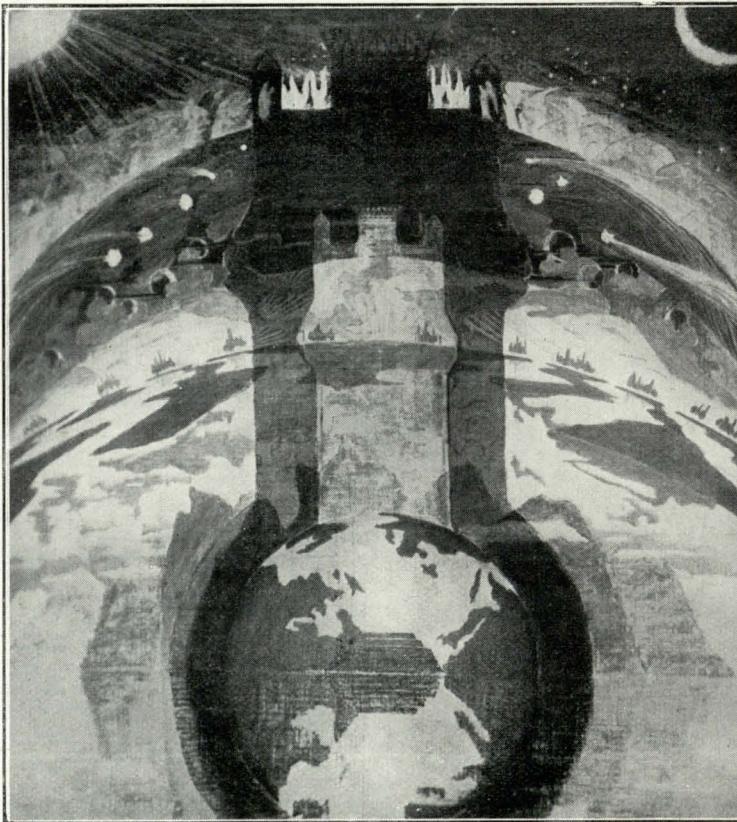
Kas dėl būdo, kuriuo Čiurlionis rodo mums savo sielos paraiškas, tai galima sakyti, jogei tas jo būdas yra grynai estetiškas. Jo estetika skelbia mums šviesių minčių, gryną jausmų, skaisčių geismų ir idealų. Visa, kas tik yra tipinga gamtoje, jo buvo atjausta, jis visu tuo pąkvėpė drobę,— minčių, jausmų, siekimų, svajojimų, idealų pavidalu.

Štai dėlto Čiurlionies psichikos procesai, kurie lydėjo jį piešiant paveikslius, ir mūsų, veizdinčių jį jo padarus, estetikos pergyvenimai galima pavadinti dvejopu įsijautimu.

Kuo gi yra svarbus Čiurlionis daili iš viso? Čiurlionis sugebėjo nuvesti estetikos kategoriją prie augščiausio tobulybės laipsnio. Jis savo piešimu išpildė Goetės ir Šilerio troškimus. Štai kodėl galima apibūdinti Čiurlionies dailę idealine dailė. Taip sakydami, norime pažymėti, jogei Čiurlionis nedera tai rūšiai dailininkų, kurie piešia arba tik savo sielos reiškinų mažmožius, arba duoda mums idealų, grynai išsvajotų, arba, pagaliaus, pavaidina vien nuogą ir šlykštų realizmą.

Čiurlionis, būdamas estetinės kategorijos sintetikas, yra ir bus amžinas.

Svarbiausia, jogei Čiurlionis yra ne tik mūsų mokytojas, kurs rodo mums kelią į ateitį, bet kartu ir artimiausias mūsų

REX.

tetikos pergyvenimo principų. Gryna dvasia su didžiausia liuosybe, kurios negali sutrukdyti jokios realinio gyvenimo kliūtys, plaukte plaukia jausmų jūrėmis ("Rojus", "Nuliūdimas", "Tyla"), skrenda troškimų padange ("Sonatos"), pakijla į idealų augštybes ("Fantazija") ir į svajojimų padebesius ("Pasakos").

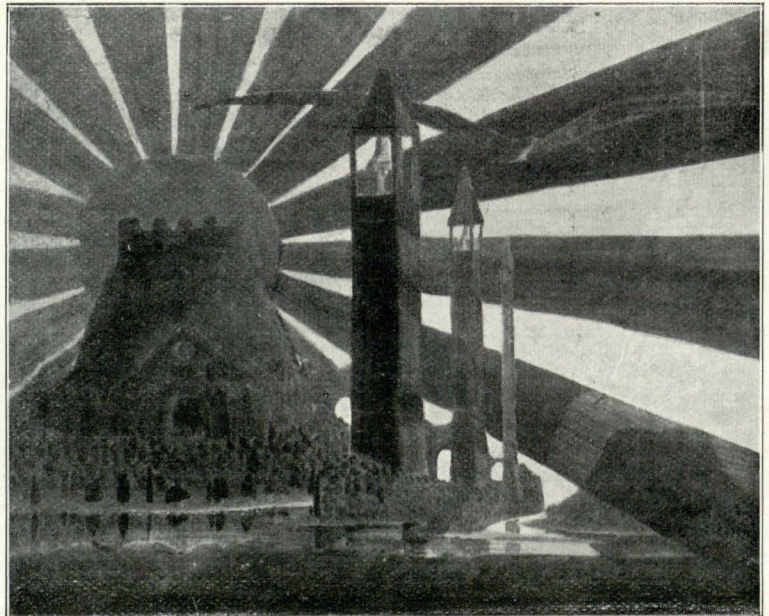
O mūsų pastovioji dvasia "Aš" yra turtinga ir galinga, veik visa kiaurai numato ("Mano kelias", "Laidotuvės", "Rex").

Nenuilstanti srovė trykšta, neišsakomas gyvumas veržiasi iš mūsų dailininko paveikslų.

Charakteringoji Čiurlionies paveikslų žymė mums bus suprantama, jei atsiminsime, jogei jo pirmieji žingsniai dailės srityje buvo muzika. Muzikos gi konstrukcija verčia mūsų dvasią nuolat judėti bei įvairiausiai kaitalioties.

Čiurlionies genijus, naudodamasis tėviausia linijų ir spalvų struktūra, inkvėpė piešiamajam menui muzikalinės dvasios ir sielos.

Todėl, giliai įsijauzdami į jo kiekvieną paveikslą, juntamės esą pilni gyvumo ir judrumo. Mūsų dvasia

FANTAZIJA.

brolis, reiškias tai, ką mes patys pergyvename, jaučiame ir ko patys trokštame

Jis mūsų tautos dvasią apvilko grožės rūbu.

Ką mūsų senuoliai yra palikę pagaminta savo pavidavose, tai Čiurlionis atvaizdino savo "Pasakose". O mūsų sodiečio artojo daina bei pakirdusi inteligento mintis ar gi nesusitinka jo meiliam "Nuliūdimo" paveikslėlyje?

Čiurlionis yra mūsų.

Delto jis yra mums taip brangus, delto verta gilinties į jo sielos palikimą, suprasti jo darbų tikslą. Čiurlionis savo paveikslais daug nauja parodė lietuviams.

Sofija Čiurlionienė (Kymantaitė).

MAIRONIS KANKLIŲ STYGOS.

Lietuvi, mokinkis,
Varguos beraminkis,
Vilties nenustok niekados!
O, mokslas daug gali:
Jis vargstančią šalį
Išpainios iš amžių skriaudos.
Tik žemei tėvų
Negamink svetimųjų dievų!

"Raseinių Magdės" pabaiga. 44 p.

Tai ir yra ta druska, kurios randame visuose Maironies veikaluose. Visur skamba ta jo nerūdijanti styga: ar jis bara "gudriuosius draugus", kurie veikiai išėjo "į žmones", ar džiaugias gamtos gražybę, ar "pliuškesapuokus" pašiepia, ar jaunųjų kančias aprašo, — visur stipri aiški viltis apgali laikiną nusiminimą:

O vienok Lietuva
Juk atbus tik kada:
Ne veltui ji tiek išken-
tėjo!

Kanklių balsą išgirs,
Miegąs kraujas užvirs,
Nes kryžius gyvatą ža-
dėjo.

Skausmuos spėkos su-
augš,

Atgimimo sulauks:
Jau blaivosi orai aptemę,
Tik į darbą greičiaus!
Tik mylėkim karščiaus!
Tik, vyrai, pajudinkim
žemę!

"Jaunosios Lietuvos"
įžanga.

Maironis - apgalėtojas, Maironis ramios ir tvirtos vilties pilnas, — vilties, kurią tikėjimas remia, — atsižada savo jaunųjų dienų darbo, tos taip kadaise daug kam brangios poėmos "Tarp skausmų į garbę", — atsižada ir liepia užmiršti, vadina ją menkute, gal būt dėl pačios konstrukcijos netobulumo.

Tečiau negali liepti užmiršti tiems, kurie yra ją skaitę kelias dešimtis kartų ir visą atmintinai išmokę. Ji buvo brangi, kaip gyvoji gėlė žiemos laiku, kaip gaudžias ir verkiąs tyruose varpas, nors to varpo šerdį judino dar nesubrendusi ranka. "Jaunojoj Lietuvoj" dainius, jau žinąs save, daug ko pridėjo, auklėdamas tą pačią mintį, tik tų "jaunųjų" pulsas kur - kas ramesnis, negu anų, kurie "tarp skausmų" žengė. Ten stipriausios vietos, kur buvo

kančių ir abejojimų, čia gi — tvirčiausiai skamba apgalėjimo stygos; nors su ašaromis, bet nekručiojant žengiamo per pavirtusiųjų kūnus į šviesą.

Jeigu jauną, pirm laiko užgesusį, Vaičaitį pavadinsime "sopančiosios širdies" dainium, tai, įsigilinę į skambius Maironies pėdus, turime tarti: Tai ne tik vilties, bet jau "tikėjimo į Lietuvą" dainius. Liūdnas šios dienos tikrumas skamba jame, kaip pereinas preliudas: jis mato didvyrių apžėlusius kapus, veltui žvalgos vaidilų, žino, kad jų kanklių "raktas dirvonais užklotas", tečiau, kas gi yra tautos atsikėlimas, jei ne jos sūnų troškimas:

Tik į darbą greičiaus!
Tik mylėkim karščiaus!
Tik, vyrai, pajudinkim
žemę!

Ki!a jo daina, kaip to vieversėlio saulei giedama garbė, Lietuvos atgimimui paaukota daina, kuri nesižvalgo į šalį,

nekamantinėja prispyrus sielos užkampių, tik, nugalėjęs skausmus, sako savo kietą žodį:

Tas ne lietuvis...

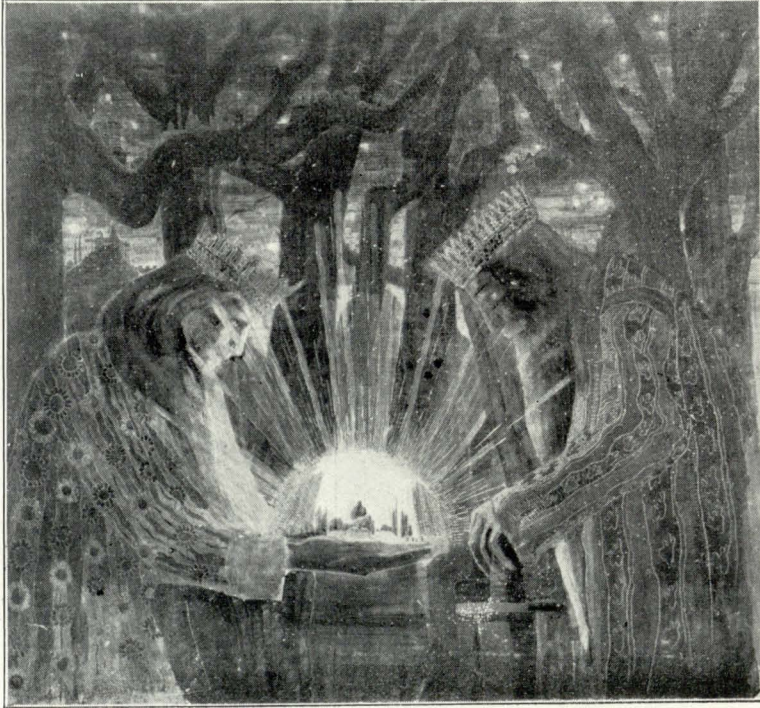
Kursai darbais didžiais nešvies.

Pavasario skelbėjas! Ir tikrai, negalėjo tinkamesnio vardo duoti savo smulkesniųjų eilių pėdai,

MAIRONIS (1913 m. suėju 25 metal jo literatūros darbo)

kaip "Pavasario balsai". Čia skamba atskirai visos tos stygos, kurias poėmose stengėsi surišti į vieną akordą. Gal čia daugiau valios duota atskirioms jausmingoms valandoms, bet tas ašaras, kurios krinta, atsiminus užsnūdėlius ar gyvenimo pažėistus tėvynės vaikus, — tas ašaras nušluosto šarpi ranka, tai rodydama darbo tikslą, tai švelniais poėzijos viliojimais glamonėdama. Kas tai yra Mai-

PASAKA.

ronies lyrika, skambanti, kaip muzika, ir žėrinti paveikslų gyvumu, parodys mums tas augščiausias jos išreiškimas, ištisai paduotas:

"Vakaras ant ežero keturių kantonų".

Ežero skaisčios bangos būlavo
Žaliu smaragdu,
Laivą be irklo varė, lingavo
Vėsos dvelkimu.

Saulė už Alpių leidos sutingus;
Varpai Liucernos
Dievui aukavo darbus vargingus
Žmogaus ir gamtos.

Medžių ant saulės kepintas lapas
Nuspindo rasa;

Rožių ir kalnų papūtė kvapas
Skania sveikata.

Audžiau, nurimęs, aukso svajones
Aušros spinduliais,
Lėkė jos, skrido pilnos malonės
Padangių keliais.

Vežė jas paukščių kelias žvaigždėtas,
Lydėjo širdis,
Į tolimąsias, į numylėtas
Tėvelių šalį!

Kiek atminimų, atsitikimų,
Gyvų kitados,
Vienas už kito brėško ir švito
Anapus ribos!

Ten, kur padangėm's stiepias sužiurę
Žemčiūgų žiedai,
Kur raudonmargę kreipia kepurę
Jorginų pulkai,

Ten kur sesytės rūtom's dabina
Kasas nuo mažens,
Kur juodbėrėlį brolis augina
Balnot ant rudens,

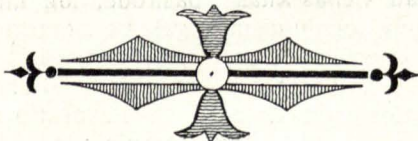
Ten, kur Dubysos mėlyna juosta
Banguoja graži...
Ko ašarėle, ko tu per skruostą
Nužibus riedi?!

Ten tai prabėgo mano brangiausių
Jaunystės laikai!
Ir po tiek metų pats savęs klausai:
Tai vien tik sapnai?

Kiek atminimų, atsitikimų,
Gyvų kitados,
Vienas už kito brėško ir švito
Anapus ribos.

Tikrai lietuviškas graudus jautrumas. Štai čia tautinės tvėrybos ypatybei duotas naujas rūbas. Bet tokios eilės tai jau dainos sesuo.

Tečiau Maiėronis mylimas ne už tą savo poėzijos švelnumą: juo didžiuojamasi, kaipo tautinės kovojančios energijos reišėkėju, jo tad žadinančius obalsius deda jaunimas ant savo vėluvų. Sunkiems ir sentimentalingiems lietuviams brangus yra paraginimas į darbą, reikalingas, kaip žirgū pentinas spausti, kada jis baidos kovos lauko. Bet lietuvių poėzijai lygiai brangi ir ta jautrioji Maironies styga, nenustelbiama kovos garso, ir jos rūbas, išpuoštas visomis kalbos brangenybėmis.

LIETUVOS RYTŲ "KIEMAS" (KAIMAS)

M. Včas.

AMERIKOS LIETUVA.

Jau nuo paskutinio lenkų maišto lietuviai ėmė keliauti iš savo krašto Amerikon; ir išeivių skaičius kas metai vis auga ir auga didesnis: kas metai išeina laimės ieškoti vidutiniškai apie 17.000 žmonių. Mes bijodami sekame tuos, kurie priversti palikti savo šalį, ir širdį sopami žiūrime ateičiai į akis. Kas bus, jei ir toliau nesiliausėjusi į svetimas šalis pati stiprioji mūsų tautos dalis? Kaip čia sustabdžius ta emigracijos banga! — klausiamo kits-kito ir dejuojame, bet mes paguodos nerandame.

Norėdami gauti atsakymą ir nurimti, turime arčiau pažinti mūsų išeivių gyvenimą, ištirti visas jo sąlygas, viliojančias į save mūsų tautiečius, pagaliaus, pažinę jas, išsiaiškinti klausimą: Ar mūsų tautiečiai, palikę savo tėvynę, žūna savo tautai, visai jos išsižada, patekę ton "laisvės ir laimės salon"?

Deja, mes visai maža težinome apie didžiulę Amerikos lietuvių koloniją, kur gyvena visas ketvirtadalis mūsų tautos! Žinome, kad vienas-kitas nuošimtis mūsų išeivių, ten išsikūrusių, jei nemėto be reikalo pinigų, susitauo kiek skatiko ir atgal sugrįžta. Žinome, kad lietuvis, jei nemoka anglų kalbos, nepažįsta gyvenimo sąlygų, daug nelaimių turi pritirti, kol pasiekia vargais-negalais gere-

snę būti. Girdime, kad dažnai atsitinka darbininkų krizių ir kad tuomet daugybė jų liekanti be prieglaudos ir be duonos kąsnio. Skaitydami jų laikraščius ir knygas, gauname žinoti apie jų organizacijas ir jų seimus. Bet visa tai labai reta ir tik priepuoliais tepakliūva tokių žinelių į mūsų laikraščius; iš jų mes negalime susidaryti tikro paveiklo iš Amerikos lietuvių gyvenimo.

Taigi...

Neretai tekdavo girdėti kalbą, jog mūsų išeiviai esą žuvę ir savo kraštui ir savo tautai. Tačiau du Amerikos lietuvių gyvenimo faktų verčia pagalvoti ir nesiskubinti su smerkiamuoju žodžiu, bet imties jį atgal ir pripažinti klaidingu. Tie faktai tai atsilankymas pas Amerikos lietuvių pačių didžiųjų lietuvių draugijų delegatų: prieš dvejus metus "Saulės"— kun. Alšauskio ir kun. Tumo, ir dabar Liet. Mokslo draugijos — d-ro Basanavičiaus ir parašiusio šį straipsnelį. Kaip tada, taip ir dabar pasirodė, jog mūsų broliai, nors toli gyvena nuo tėvynės, nors jau senai ją paliko, yra betgi jautrūs jos reikalams ir savo meilę reiškia regima ir apčiumpama forma: aukodami sunkiai uždirbtą dolerį savo tautai šviesti, jos kultūrai kelti. Tai darydami, jie kiekvienas jaučia, jog jei nori nešioti visiems

mums brangų lietuvių vardą, privalo augštinti ir Lietuvos vardą, turi padėti geresnių gyvenimo sąlygų sudaryti, kad bent jau būsimosios kartos galėtų, niekur nekeldamos, ramiai gyventi savo tėvų žemėje.

Delegatų kelionės parodė, kad Amerikos lietuviams ne mažiau už mus rūpi Lietuvos būtis, kad jie visai nėra užmiršę savo tėvynės ir deda ant jos aukuro savo sunkaus darbo vaisius. Pirmajai delegacijai pakvietus duoti pašalpos savo

brolių, likusių tėvynėje, švietimui, amerikiečiai sumetė 34 tūkstančius rublių. Nors pesimistai, kurių mūsų tautai netrūksta, visai spėjo apie amerikiečių dosnumo motyvus, tačiau žmonės, kurie šviesiomis akimis žiūri į mūsų išeivius, nenusiminė ir nusiuntė kitą delegaciją, tarytum norėdami dar kartą pamėginti jų patriotizmą. Dabar visa Lietuva, pamačiusi nepaprastą delegacijos pasisekimą, kuris apsirėškė ne vien 50,000 rublių auka, bet ir didžiausiu amerikiečių susipratimu, turi pripažinti, kad

Ketvirtasis Amerikos lietuvių laikraštinių seimas, kurs buvo rugp. 7, 8, 9 d. 1913 m. (Shenandoah, Pa).

Iš kairės į dešinę skaitant:

I eilė: 1) Šernas — "Lietuvos" red., 2) d-ras Šliupas — "Laisv. Min." red., 3) M. Yčas — V. D. A., 4) Stagaras (Šlekys) — "Darb. Vilties" red.

II eilė: 1) Teisėjas, 2) Širvydas — buv. "Vien. Liet." red., 3) Martus, 4) Račkauskis, 5) St. Tananevičius — "Kataliko" vedėjas, 6) Brandukas — "Kataliko" red.

Amerikos lietuvių visuomenė nežuvus mūsų tautai. Jų meilumas, kurio mūsų delegacijos prityrė, jų dosnumas mūsų tėvynės reikmei, atvėrė akis ir tiems pesimistams, kurie ligšiol nenorėdavo tikėti amerikiečių pagalba ir jų gerais norais.

Tad verta arčiau pažinti mūsų kolonijų gyvenimą ir rūpintis, kad jos irgi pažintų mūsų vie-

šuosius reikalus ir padėtų mums darbuotis. Tai labai svarbus klausimas; juo sergame mes, serga ir amerikiečiai. Per pokylius, per viešąsias prakalbas, kur tas dalykas buvo paliečiamas, visur buvo karštai nurodinėjama ir pažymima, kad reikia susiartinti, reikia kiti-kitą geriau pažinti. Negaliu neatkartoti vieno žymaus Amerikos lietuvių veikėjo

ir publicisto p. B. Balučio žodžių, pasakytų mus iš Čikagos lydint. Tie žodžiai labai vaizdžiai ir tinkamai mus paakina.

„Mūsų tėvynę motyną galima sulyginti su višta, išperėjusia įvairios spalvos vištelius: baltus, pilkus, juodus, raudonus. Kol dar maži, silpnučiai, — dar laikosi prie jos, o paaugę tuojau išsisklaido, toli nuo jos išbėgioja. Bet kai nelaimė ištinka ir motyna sukvaksi, — išsklidę vaikai vėl grįžta po jos sparnų. Taip ir mūsų tėvynė privalo dažniau ir garsiau kvaksėti, šaukti per savo pasiuntinius savo vaikus į krūvą ir prašyti jų pagalbos“.

Taigi turime rimčiau ir dažniau gvildyti spaudoje klausimus, paliečiančius Amerikos Lietuvą, turime aiškinti svarbiuosius visuomenės reikalus, tada mūsų kolonijos dažniau eis pagalbon savo metropolijai ir padės atlikti ne vieno svarbaus kultūros darbo.

Pradėjus leisti „Vairą“, labai pageidaujama kiekviena numeryje duoti ši-tą iš Amerikos lietuvių gyvenimo. Tikimės, kad Amerikos veikėjai bus malonūs ir savo raštais šelpsi tą skyrių.

S. Čiurlionienė (Kymantaitė).

DRAUGUI.

Atėjo diena, pasibaigė sapnas. Tau rašau, geriausias iš draugų, tu tikriausias mano žmogau pasaulyje! Pasibaigė sapnas, ir dabar rašau tau. Brėkšta, švinta, oras šaltas, gaivinas. Atsibudau ir žiūriu į pasaulį ir į tavo akis, tu tikriausias mano žmogau pasaulyje! Draugas! Juntu, kaip niekuomet, jog tai švenčiausias žodis, augščiausias supratimas, reiškias žmonių giminumą. Draugas! Didybės jausmas paima mane: turiu draugą, esu draugas savo draugo. Žmogau! kokia tai tavo galybė — moki būti draugu. Kokia tavo laimė — turi žmogų, kuriam štai dabar, akis atvėręs, sakai visa, ką sapnuoja siela, iš sapno pakilus. Trokštu būti su tavimi ir tau sakyti visa... visa... Seniai tavęs nemačiau, — metai suėjo. Metai — tai didelis laiko tarpas, bet tie mano metai, kurie skiria mane nuo tavęs, tai visas amžius, tai daugiau, negu amžius, nes kitoks esu žmogus, negu mane matei paskutinį kartą. Aš tas pats tavo tikras draugas, tik jau kitaip žiūrįs į pasaulį. Praregėjau ir supratau. Ką? Supratau, jog visa aplinkui ne taip yra, kaip galvojau esant. Atsimeni? pernai, vasarai baigiantis, rugpjūčio gale, prieš tavo išvažiavimą į užsienį, plaukėme abu Venta. Atsimeni? — šiltas, rausvas, drėgnas vakaras, gili, šarpi Venta ir tos paslaptingos baltųjų lelijų akys. Atsimeni? Tu pakėlei irklą ir sušukai: Štai žmogaus galybė — irklas, tas gelbi iš gyvenimo vilnių, o paskui juokėmės abu, nes buvai tai pasakęs taip karštai, tarytum jaunikaitis šešiolikos metų, o juk esi jau vyras metų dvidešimt šešerių. Taigi, šypsojome abu ir buvo mums taip malonu pajusti tą jaunystę savyje, nes tais tavo žodžiais abu išreiškėme savo sielą. Šarpios vilnys stūmė laivelį darbščiai, o mudu ilsėjomės, irklus padėję.

Tikiu žmogum visagalinčiu, — tarei staiga. — Tikiu, — atsiliepiu, ir rymodami tyliai plaukėme toliau. O Ventos dugnas žiūrėjo paslaptinomis lelijų akimis ir šypsojo, o mūsų bendra siela svajojo toliau apie tą žmogaus galybę ir jaunystę; atsiminę, kilome svajodami augštyn.

Jaunystė tai galybės žiedas, tai mūsų dabartis — ne atsiminimas, ne praeitis, ne laukiamoji valanda, bet — dabartis.

Jaunystė! Jausti jos tikrąją galybę tai toks džiaugsmas! O paskui šypsodami tyliai sakėme vienas antram: Aš jaunas, tu jaunas, tu jaunas, aš jaunas — jaunas, jaunas, o vilnys irgi šypsojo ir glamonėjo laivelį ir šnibždėjo: Jauni, jauni, jauni.

Brėško, ir miglos kilo, ir supstė viską aplinkui.

Dabar jau žinau, kad tą vakarą atsimeni. Metai suėjo. Juk taip? Ne, ne metai — amžius! Žinai, jaučiu, ką turi jausti gimęs aklas ir staiga praregėjęs. Jisai vaikščiojo ir pažino visą pasaulį, žinojo, kur guli akmuo, kaip žengti prieangio laiptais, kiek langų namuose, žinojo, kuris lango stiklas įskilęs, — žinojo tai, ko nežinojo regintieji, ir štai praregėjo ir pamatė, jog viskas yra taip ir ne taip. Pirmą jis nepažino gyvųjų spalvų, spalvos buvo jo paties pasigamintos, taigi naują pasaulį pažino.

Pirm metų galvojau, jog pranašas ateina į pasaulį, nes myli žmoniją, o dabar žinau, jog pranašas ateina, nes myli tą tiesą, kuri jau pribrendo jame, kurią trokšta ir turi žmonėms atiduoti. Ar supranti mane? Kam klausiu, — žinau. O jaunystės jau nebėra, jeigu jaunyste vadiname tą aklą tikėjimą žmogumi ir jo galybe.

Sapnavau, jog plaukėme Venta, o irklas mudu vedė, o štai nubudau ir pamačiau, kaip vilnys šypso, nes jos irklu netiki, ir aš savo irklu nebetikiu. Tuomet galvojau, jog gyvenimas tarp daugelio durtuvų turi tokį durtuvą, kuriuo amžinai nuduria, o štai dabar nebetikiu savo irklu, bet žinau, jog gyvenimas tokio durtuvo neturi, tas paskutinis durtuvas žadina vien iš miego. Kodel taip sakau? Mirė viskas ir viskas atsikėlė.

Ir štai sapnuoja siela, iš sapno pabudusi. Tu, mano geriausias, ar atsimeni — pernai vasaros pradžioje buvome abu susirinkime ir, daug kalbų išklause apie nelemtą darbą vieno iš daugelio, kalbėjome patys, kaltinome ir teisėme; o paskui, grį-

ždami, sakėme vienas antram, ko trūksta mums, ko trūksta mūsų visuomenei. Dabar žinau viena: mums reikia nekaltinti ir neteisti.

Žinau, jog atsimeni mano sesers vyro laidotuves. Buvo vidurvasario rytmetis, taip keistai dunkseno molio gabalėliai, ir karsto lentos, tarytum, dejavo... Mano sesuo puolė ant žemės be žado, padėjai man ją pakelti ir gaivino me ilgai, o pirmas jos žodis buvo: Prakeiktas lai būna sopulys! Ir mes abu atkartojome tą prakeikimą. Palaidojus jį, nemo-kėjo gyventi, nuėjo paskui jo. Tu žinai, kaip artimas ir brangus žmogus buvo man mano sesuo. Buvo šaltas viduržiemių rytas. Stovėjau pats vienas be tavęs ant duobės kranto; žemė, sušalus į akmenį, krizdama, skaudžiai žeidė lentas. Širdis sopėjo man smarkiai, bet sopulio to nekeikiau, nes jau jutau, spėjau, jog yra baisesnių dalykų, negu laidotuvių ašaros, laidotuvių imnas, kaip amžinas sudievs.

Ir pradėjau ieškoti skausmo sopulio, gėlos, kuri stipresnė būtų, negu mirtis. Skendau tame troškime ir ieškojau, o gyvenimas man pasakė: Aš tau padėsiu rasti. Ir atnešė man visus pasaulio džiaugsmus ir staiga juos atėmė, o aš klausiau savo sopulio. Buvo tuomet naktis, pavasario šviesi mėnesiena; virpėjo karklų sprogstančios šakelės, blizgėjo liūgnai, geltonai žali žolynai margavo, o aš klausiau tų laidotuvių imno, kuris atėmė visa, visa, tik gyvybę paliko. O karklų pražyduosios šakelės mėnesienoj virpėjo ir pavasario liūgnai spindėjo, — ir pilna buvo visur tos gamtos atsikėlimo galybės, ir siela, yt paukštis, tik klausos, gėrisi ir skrenda lengvai toj šviesoj, o jos ašaros krinta ant marguojančios gelsvai žalios žolės ir gėrisi.

Motyna proto nustojo. Tu ją pažinai. Kiek sykių jos akys tave suramino ir pakėlė. Tu svetimas sakei: Jinai tai šaltinis; nutilsiu ir tų baisybių, kurias mačiau, tau nebkartosiu.

Gegužės mėnuo žolynais švytravo. Į laukus bėgau, po vienu senu ažuolu parkritau ir šaukiau savyje: Štai yra! pažinau jį, tą galingiausią sopulį. Ir rodė man, jog tuojau mirsiu. Valandos šliaužė lengvai, o mirtis nėjo, ir supratau, jog tai juokinga taip laukti, ir atsiminiau laišką iš sesers gavęs, — mano jauniausios sesutės, ir praplėšiau jį skaityti. Rašė apie savo laimės dienas, apie savo išrinktąjį ir jų bendrą sielą, ir liepsnotą jausmą... Ilgai turėjau skaityti, kol supratau, ir... nieko. Jutau vien, jog mano lūpos lengvai šypsojo ir kažkoks keistas, nepažįstamas jausmas pasijudino sielos gelmėje. Tai viskas ateina į tave, o tu, kas tu esi ir ką tu matai visame tame, kas ateina į tave?? Ir nemokėjau atsakyti, ir nemokėjau rasti savo gelmės dugno, vien regėjau iš bedugnės kylančius lengvius ir šviesius, o be galo ir krašto liūdnius žolynus. Jie šypsojo, jie pažino, jog viskas yra šalip, ir paviršius vien regė tai skaudžius, tai tamsius, tai šviesius, o sieloje vien tik raktas visam tam, kas šalip.

O kuomet sieloje jau pražydo šviesūs liūdni žolynai, tai ir gelmėje viso to, kas šalip žydi, šviesūs liūdni žolynai. Pamačiau tai ir praregėjau, ir buvo tai mano atbudimo diena.

O štai dabar svajoja siela, iš sapno pakilus.

O rudens vėjas daužo šimtametes liepas, ir užia jos, tarytum jūros bangos. Naujų vertenybių gyvenimas, vertenybių, gaminančių pasaulį. Ir nebėra skriaudos, ir nebepasiekia skriauda, ir nebėra mirties, ir nebepasiekia mirtis, — vien yra visur gilus skausmas, iš kurio dygsta šviesūs žolynai, bet pažint jų negali, iš sapno pakilęs. Ir viskas nauja, ir viskas amžina, ir viskas puiku, ir viskas gera, o viso to dugne vienas gilus amžinas nuliūdimas. Bet, pažinęs jį, nebeverki ir nebeaimanuoji, ir tavo šypsojimas bus ramus, o ne kartus, žodžiai švelnūs, glamonėją, nes joks skausmas neaplinkys tavęs netikėtai, tu jau jį pažįsti, jis gyvena amžinai tavo sielos dugne, tu su juo geruoju esi, ir taip-pat kiekvienas džiaugsmas, kuris ateina, yra tau perregimas, matai jo pamatą, nebebijai nieko ir esi ramus, nes žinai, jog viso, viso pasaulio dugnas — tai vienas gilus amžinas nuliūdimas.

Taip sapnuoja mano siela, iš sapno pakilus ir tau siunčia savo bedugnės reginius. Tu mano tikriausias žmogau pasaulyje! Neklausiu, ar supranti, nes juntų, jog visa tai žinai. Ar čia ant Ventos krantų, ar ten, trenksmingoje pasaulio sostinėje — tie patys sapnų takai, ta pati atbudimo anga. Tie patys šiandien ir tie patys prieš metų šimtus. Juk žinai — nueik į Louvrą, ir pamatysi, ką tau pasakys Monna Liza Džiokonda. Žiūrėk į jos akis ir lūpas, suprask jos rankas ir žvilgesį, ir suprasi, jog žmogus tai ne gyvenimo viešpats, bet gali tapti sopulio viešpačiu. Tuomet jo šypsojimas yra gudrus ir ramus, o žvilgesys perregis visa, nes jis žino, jog visumos dugne amžinas nuliūdimas guli. Vien tie, kurie jo nepažįsta, bijo jo ir miršta nuo jo, o tie, kurie jį pažino, geruoju su juo gyvena.

Taip sakau aš tau, tu mano geriausias žmogau! Ir nors žinau, jog kiekvienas pats sau tuos vartus atidaryti tegali, tečiau aš tau juos atidaryti padėt noriu, nes juntų, kad tu taip-pat prie tos angos jau esi priėjęs. O gal jau ir peržengei! Laukiu iš tavęs gyvatos ženklo, laukiu be baimės, nes žinau, jog esi žmogus, kurio mirtis nebepasiekia. Venta šiaušias ir plačiai tvįsta, baltosios lelijos, lietaus sudarkytos, pakrančių karklai marguoja geltonais lapais, o vilnys skuba ir skuba už kita-kitos, pro kita-kitą... Kiek jų prabėgo nuo pernykščio rudens, — begalės, bet daugiau pralėkė minčių pro mano galvą; kiek jų prabėgs dar, kol mintys sustos skridusios mano galvoje. Laikas... laikas, ir štai laikas nieko nebereiškia: nebėra jaunystės, taigi nebėra ir senatvės, yra vien sapnas sielos, iš miego pakilusios.

Kuomet tave akimis pamatysiu, — nežinau, bet žinau, jog tai bus šiandien, nes aš rytojaus nebturiu; mano gyvenimo atsitikimai turi savo rytojų, nes aš jų nepažįstu ir nežinau, ką jie man pasakys, bet mano sielos gyvenimas rytojaus neturi, nes uždangos jau nebėra: ji žino, ką atsakys, delto kad ji žino sielą to, ką pamatys, nors nežino jo lyties. Laukiu tavęs, nes kito draugo nepažįstu. Žiūriu tau į akis stipriai ir linksmai; aš dabar visuomet esu linksmas, nes nebelaukiu pasaulyje jau jokio linksnumo.

Laukiu tavęs ateinant.

Tavo draugas.

A. † A.

KUN. ANTANAS KAUPAS.

"DRAUGO" REDAKTORIUS,

1870—1913.

14(27) d. spalio mėn. š. m. tolimoje Šiaurės Amerikos Čikagoje numirė kun. Antanas Kaupas. Katalikų laikraščiai netruko duoti savo skaitytojams po gerą pundą žinių. "Draugas" № 45 (atkartota ir "Viltyje" № 133-134), "Viltis" № 135-142, "Rygos Garsas" № 87 88, "Moksleivis" № 12, "Draugija" № 83 et sequ. Ir kiti, nors trumpiau.

1870 m. kun. Antanas gimė Gudelių sodžiuje, Panevėžio apskrityje. Mokslus ėjo Šiaulių gimnazijoje. Iš 6 klasės išsivarytas už... bedievybę, Darviną.

1888 m. įstoja į Žemaičių seminariją.

1890 m. ir iš ten pavarytas vėl, kad neištikimas.

1892 met. vėl atsiduria seminarijoje, bet jau Amerikoje, Detroit'e. Pagalios

1896 m. įsišvenčia ir paima Wilkes-Barre, Pa, kleboniją.

1897 m. persikelia į Scrantoną, (Pa) ir ten pastato mūro bažnyčią.

1907 m. persikelia į Pittstoną, (Pa); pastato antrą mūro bažnyčią.

1912 m. liepos 1 d. persikelia į Čikagą kartu su "Draugu". Ir ten...

Kun. A. Kaupo biografijai laiko skaitmenų gana. Bet toli gražu negana jo būdai iširti ir jo darbams apspręsti. Buvo tai vienas iš indomiausių šios gadinės lietuvių "žmonių" ir "veikėjų".

"... pamačiau gyvenimą tokį, koksai yra, ne koks privalytų būti. Buvau arti susidūręs su studentais, bedieviais, socialistais, anarchistais, tamsuoliais ir tt. ir tt. Pats dirbau pjovyklose, mačiau, kaip kiti dirba dirbtuvėse ir kasyklose. Du sykiu buvau

seminarijoje; ten pažinau katalikų bažnyčios mokslo. Gyvenau kitados tarp darbininkų, o dabar gyvenau iš darbininkų, — taigi tos klasės pastangos pagerinti savo būvis man ypatingai rūpi. Neesu nei agitatorius, nei vadovas.

Taigi palieka man ne kas kita, kaip žiūrėti, dėmėtis, tyrinėti ir surašinėti."

Taip jis patsai rašęs "Draugijos" redaktoriui.

Tad teisingai sako "Draugas", kad jis tegalėjęs tikroje šviesoje parodyti mūsų išėivių gyvenimą, nes juos ytin gerai pažinęs. Ir jis tai darė. Nė vienas visuomenės gyvenimo apsiereiškimas nepraėjo jo nepasergėtas, nes jis ne tik visa matė, bet ir visur dalyvavo.

Paliko daugybę rašytų, originalinių ir verstinių, parašais: Selimas, K. A. K., An—Ka., Karvojus, Patrimpas, Amerikos Kuni-gas, P. A. T. "Antanukas" ir kt. iš B. Prūso, "Padėjimas Lietuvių Tautos Rusų Viešpatystėje" gr. Lelivos (pseud. Matrosovo), "Laiškai", "Socijalizmo silpnos pusės", "Evoliucija — ne revoliucija", "Visuomenės psichologija" "Vidurinis kelias", "Pennsylvanijos kietose anglyse". Tie veikalai ir daugybė publicistikos straipsnių davė lietuviams teisę vadinti kun. A. Kaupą "šulu

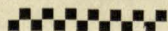
Amerikos lietuvių katalikų", "stambiu gynėju katalikų Bažnyčios", nors jaunas būdamas buvo gavęs, anot jo paties, "gražių rekordų" iš gimnazijos ir iš Kauno seminarijos.

Gera būtų, kad a. a. An. Kaupo raštai būtų surinkti iš laikraščių ir atspaudinti skyriumi. Tik toks rinkinys parodytų pilnoje šviesoje jo prakilnią širdį ir turtingą sielą.

K. J. T.

A. † A. Kuu. Antanas Kaupas, "Draugo" Redaktorius, 1870—1913.

Vydūnas.

LABAI MUMS REIKALINGA YPATYBĖ.

Sakyčiau: turime išmokti džiaugties gyvybe. Bet, rodos, tai mokame ir darome. Kad tik ateina pavasaris ir šen bei ten pradeda sprogti, žaliuoti ir žydėti, tuomet tikras džiaugsmas nušviečia mūsų veidus. Ir akys linksmu spindėjimu sveikina naują gyvybę. Paukšteliams sučiulbus, mes nutilę klausomės ir negalime atsigerėti jų giesmėmis.

Nėra tada skirtumo tarp jaunųjų ir senųjų: visi mes galime džiaugties gyvybe. Nereikia tam nei mokslo: mokame ją džiaugties savaime. Tarsi būtų tai mūsų ypatybė, gal mums prigimta.

Ar tik ne iš to visa tai pareina, kad mes pavasarį esame tarsi kitokie, negu kitais laikais! Kada gamta naujai pradeda reikšti savo gyvybę, tada ir mes jaunėjame, atsigauname. Mūsų kūnas, kaip ir mūsų siela, pildosi naujos gyvatos. Yra tai tikrai pritirta ir suprantama. Žmogus yra gamtos dalelė, todėl jis ir priverstas dalyvauti visame, kas gamtoje dedasi. Tik netilpsta visa jo sąmonėje, ir jis tiki sau gyvenęs, nuo viso kito skirtu gyvenimu.

Taigi ir gana dažnai patiriame, jog kai - kurie žmonės nesidžiaugia gyvybe. Ne vienas gal pasakys, kad jie ligonys arba net mirštami. Bet ne: ir tieji gyvena tuo laiku gyvesne viltimi, kada gamtos gyvybė naujai pražydi. Išimčių yra. Bet gana nuostabu, kad juos ir tuomet gaivina viltis, kuomet kūno gyvybė regimai nyksta.

Aišku, mūsų mintys, mūsų geismai ir jausmai verčia mus džiaugties ar nesidžiaugti gyvybe. Ir ištikrųjų: ne ligonys, ne mirštami, bet visai kitokia žmonių rūšis nepažįsta minimojo džiaugsmo. Yra tai tokie, kurie kažiko laukia iš gyvenimo. O šis to jiems neteikia, gal to teikti nei negali. Ko iš jo laukiama, tai siauras, silpnas žmonių geidimas vaizdina. Gyvenimas visai kitoks ir visai kita - ką teikia ir turi teikti. Jis didis, platus, gilus. Kaip jūros, jis neša į kraštą savo turtus. Ir jis nepaiso to, ar mes jais džiaugiamės ar dėl jų nuliūstame.

Pačių žmonių gaminamos mintys, pačių maitinami geidavimai apkloja jiems visas gyvenimo brangenys, kad jie jų nemato. Žmonės patys gamina tuos šešėlius, kurie silpnina jų džiaugsmo galybę. Ir jie tad nebemoka džiaugties gyvybe. Lieka jie suniurę ir žiūri į gyvenimą, kaip į negyvybės ir mirties pasaulį, ir skęsta savo menkume lygiai tuomet, kada visur gyvybė rykaudama sklinda.

Ypatinga, kad tokių žmonių skaičius nemažas. Tik išsižiūrėjime į juos, suskaitykime jų būrį! Jis auga, didėja mums tai bedarant. Ir pagaliaus žvalgoms klausdami: Kur gi tie dingio, kurie moka džiaugties gyvybe? Nėra jų matyti. Gal visai jų nėra. Žmonės beveik visi liūdi gyvenime, kruta ir vargsta be džiaugsmo, visa pastebi žlibomis savo akimis ir tam atitinkamai gyvena, darbuojasi, veikia.

Tikrai neprotingas yra žmonių gyvenimas. Bet nenuostabu. Kur yra tie, kurie matytų gyvybės jaunumą? O ką besakyti apie tai, kad kas išvystų įvai-

riausias gyvybės rūšis, ne tik paprastuosius, bet ir augštesniuosius laipsnius ir tujų apsirėškimus! Todėl žmonės, norėdami gyvi likti, maitinasi nuodais; norėdami sveiki būti, tryškina į kūną visokius nešvarumus; norėdami būti mylimi, kitų nekenčia; norėdami išmanyti, kas yra gyvenimo pamatas, prasmė ir tikslas, beda akis į paviršiaus plėnelę ir dulkeles, rausiasi pelenuose ir tt. ir tt. be galo. Nėra tokio kvailo darbo, kurio žmogus nebūtų bandęs ir kuriuo nesididžiuotų.

Žmogus, kurs su visų laipsnių gyvybe stovi gyvenimo gilybėje, žiūri į pasaulį pro minčių šydrą, kurį jam praėję amžiai ir buvusios kartos yra suteikusios. Jis žiūri pro tai, ką kiti jam deda ant akių, kaip augščiausią išmanyimą. Ir jis žiūri pro savo troškimus, palinkimus ir papročius. Visi tie dalykai stovi tarp jo ir gyvenimo. Jie kalba apie gyvybę ir ką ji jam teikianti. O jis pats klausos, tyli ir kenčia. Ir pats vis dar didina savo vargų kalnus. Ir vis mažiau testengia, temoka džiaugties gyvybę.

Bet yra ir tokių žmonių, kurie dželgia į gyvenimą, o iš jų veido ir akių spindi džiaugsmas. Nors kartais ir rieda ašarėlės per veidus, nors kartais sapyksta ant priešininko, o vėl betgi šypso ir juokias ir yra meilingi visiems. Vienok matyti, ne vienas jų vos-nevos tenori pilnai prisivalgyti. O drabužėliai visai garsiai rėkia, jog draugas to žmogaus, kurs juos dėvi, yra nuolatinis skurdas. Tačiau tie žmonės džiaugiasi gyvybe, ir jiems praeina valandos, kaip kad tosios būtų pilnos palaimos. Tie žmonės tai veikia kūdikiai.

Dalykas toks. Jie dar negyvena tuo, ką jiems vaizdiną troškimai. O jei taip, tad vaizdinimai yra jiems jau ir patenkinimas. Nereikia jiems kūno erzinių. Jie gyvena dar visai savo kūnu, savo širdies ir sielos gyvybe. Ir tokiuo būdu jų gyvybė yra didesnė už jų geismus, troškimus, mintis. Ir todėl jie jaučia, numano ir regi gyvybę daug geriau, negu kiti, ir gali džiaugties gyvybe. Ištikrųjų: kūdikiai yra tuo žvilgsniu didi. Jų vidus nėra painus. Jis yra vienodas. Ir tokiu vidumi jie patiria gyvybės apsirėškimus: jie priima juos be jokių tarpininkų, — tiesiog. Ir todėl jie džiaugiasi jais, todėl jie sunkinasi gyvenimu dar mažiau, kada jis esti jau labai sunkus. Ir vis iškopia jie iš jo. Ir vos naujai apsisako gyvybė, kūdikiai ją sveikina, kaip kokį palaiminimą, tikru krykštavimu.

Gyvybe džiaugties tegali didieji žmonės. Tokie yra kūdikiai. Didi jie yra, palyginus su tuo, ko jie geidžia, nori prašo. Nors ir kažiko jau norėtų. Be abejo, užaugęs žmogus yra paprastai didesnis; nekalbu apie kūną. Užaugusio ir kūno ir širdies bei sielos gyvybė yra stipresnė, didesnė. Tačiau ji mažą prieš tai, ką jis pats yra pasigaminęs ir kur jis bando priimti gyvybės apsirėškimus.

Bet nėra tai būtina. Jis gali būti, kaip kūdikis, didis. Jam tereikia norėti, tereikia sielos ela-

stikos, tereikia tvirtos valios. Mesti gali kiekvienas, kas jį spaudžia. Ir tuojau visa kitaip išrodo, ir tuojau jis didis, palyginant su tuo, kas jį sunkina. Tik mėginkime tai nors kartą padaryti. Tuoju visas pasaulis šviečia ir spindi. Mes galime išmokti didi būti, ir galime išmokti gyvybe džiaugties.

Kam aš visa tai aiškinu? Nėra tai "mokslinga". Tiesa. Bet daugiau už tai: yra tai galės šalutinio parodymas. Ir mums tai labai reikalinga. Mūsų tautos padėjimas labai sunkus, ir mes jame skurstame, dar kitas kitam didindami sunkenybes. Berods mūsų tautos gyvybė kyla, kaip koks tvanas. Visaip krutame, dirbame. Visur tautos dvasia pradeda spindėti iš nesuskaitomų žiedų. Visokiais raištais vis plačiau ir vis dažniau reiškiasi mūsų norai, mūsų viltys, mūsų manymai ir išmanymai. Bet gi ir mūsų žemumas, žiaurumas, blogumas, neteisīgumas, mūsų melai ir nedorybės auga kartu su mūsų prakilnybe ir didybe.

Tai ir norėtume džiaugties tuo, kas gera, o tai jaučiamės įsiaušti į visokias tamsiųjų manymų skraistes ir nieko gražaus ir gero nebematome. Kiti gi dar primeta jų mums ant akių su savo pagyrimais ir nutarimais, su savo gudrybėmis, su savo neapykanta, su savo kvailumais ir niekšingumais. Kritikuojame, peikiame, mokome, giriame, intariame ir tt. Ir nėra tikro džiaugsmo. Nėra patiems gaivumo ir nėra to visam mūsų gyvenimui. Pradedame net

skursti, vargti nuolat rungdamies, girdamies ir išsipeikdami.

O dabartinė mūsų gyvybė lygiai kito ko iš mūsų reikalauja: džiaugties ja ji prašo. Ragina nusimanant dalyvauti jos bangavime ir nusimanant šalinti visa, kas mus slėgia. Neturėtų būti abejojimų, ar mes tai ir galime. Nors numatytume, kaip išeiti iš paprasto vargo ir skurdo, nors griūtų ant mūsų visokių nelaimių, visokių eibių, — mumyse teturėtų suaidėti vienas šauksmas, kada mes patys kenčiame: O kas tai? Niekai! Visas gyvenimas yra kupinas skausmo ir džiaugsmo. Bet visa tai kaip tik apsaugo didį, galingą ir amžiną gyvybės jausmą. O gražus jįsai be galo su savo skausmu ir džiaugsmu ir savo prakilnumu.

Tik kad kitas kenčia, skursta ir vargsta, neturėtume taip manyti. Bet jam negalime kitaip padėti, kaip kad patys linksmi kildami iš to, kas mus žemina ir spaudžia. Nemanau, kad iš gailesio turėtume sutirpti. Priešingai. Reikia kritikuoti, barti, peikti, kits-kitą mokyti. Bet reikia tai daryti didžiai, atsižvelgiant į platųjį gyvenimą. Tad iškilti ir kitus iškelti iš tų sunkenybių, kurios mūsų darbų yra patiektos.

Didi turime būti, turime išmokti būti didi. Tuomet ir visi mūsų padėjimai bus kitokie. Ir visas mūsų gyvenimas iš menko virs didis. Sielos ir dvasios didybė — štai kas mums reikalingiausia!

Pr. Penkaitis.

Tėvynėn grįžtant...

— Atėjo, atėjo!..

— Atėjo galutinai ta svarbioji valanda, kurios aš taip ilgai laukiau, kurios aš taip godžiai troškau!..

Taip sušuko apysenis vyriškis, pasiruošęs keليونėn.

— Šiandien grįžtu Tėvynėn! Šiandien skiriuos su šituo kraštu, kuris tiek metų savotiškai mane lepino, stengė mane pritraukti į save, sužavėti savo viliojimais, pavergti mane, priversti, kad jį pamilčiau!.. Bet aš visuomet buvau prie jo atšalęs. Aš mylėjau kitą. Mylėjau Lietuvą. Mane traukė atgal į mano Tėvynę..

— Aš visuomet jaučiaus esąs čia svetimas Visuomet liūdėjau. Čia žmonės man rėdės visuomet svetimi. Jie, tiesa, buvo man mandagūs. geri, meilūs, bet man tarp jų buvo ilgu, aš neradau tarp jų draugų..

Silpnadvasis prigimimo, aš nedrįsau bėgti iš čia atgal tuoju. kai tik supratau padarytą klaidą, apleidęs savo Tėvynę. Aš vyzdavau iš ilgesio; jauzdavau, kaip sveikata mano įra; dejuodavau nuo širdies skausmo; naktį, negalėdamas užmigti, ašaromis laistydavau savo lovą—taip trokšdavau priglusti į savo Motynos Tėvynės krūtine. Bet vis delto, kai

būdavo, jau nutarsiu palikti šitą kraštą, kažkokia nesuprantama baimė paimdavo mane, ir aš vėl likdavau čionai.

— Kas gi?.. Ar tai tos šalies antprigimtieji bur-tai? Ar tai toks didis mano apakimas?..

— Bet dabar jau gana to silpnumo! Metas prisiblaivinti! Šalin visa! Šalin baimė, šalin apvilos! Jūs dabar jau persilpnos. Šiandien aš čia svečiuojuos paskutinę dieną. Todėl sudiev, sudiev!.. Sudiev meilusis, gerasis, betgi man svetimas kampeli!..

— Taip... Šiandien grįžtu Tėvynėn! Visa, ką aš čia dabar matau aplink save, matau paskutinį kartą. Eisiu betgi dar nors sykį žvilgterėti į visa, kas mane taip ilgai čia žavėjo. Atsisveikšiu su savo daugelio metų būkle!..

G., kur aš ilgą laiką gyvenau, viena iš puikiausių Caro giminės rezidencijų. Aleksandras III ją labai mėgęs. Ir buvo už ką. Tai vienas iš gražiausių rusų sostinės priemiesčių. Įsivaizdinkit sau didelę, puikią lėlę raudonais veidukais, geltonais plaukučiais, mėlynomis akytėmis, pasodintą mažoje sėdynėje, ir rūpestingomis rankytėmis tokios-pat mėly-

nakės, geltonplaukės mergytės papuoštą: žolynais, gėlėlėmis ir kitais papuošalais. Tokia tad vasarą G. Tokį bent išpūdį ji daro į mane, kada aš, kur išvažiavęs, į ją vėl sugrižtu. Visur švaru, nuvalyta, nudažyta. Gatvės lygios, švarios, nušluotos, aplaistytos. Įvairių įvairiausių stilių nameliai su bokštais, be bokštų, su terasėmis, be terasių, nudažyti įvairių įvairiausiomis spalvomis, skęsta tankiuose žaliumynuose. Kiekvienas namelis, kaip kokio koketinga moteriškė, pasipuošęs puikiu sodeliu, su visokio pavidalo klumbais, tankiai prisodintais kvepinčių ir smagiai plaučius gaivinančių gėlių. Eidamas gatve manai besąs ne kur-kitur, kaip tik kokiam dideliam užburtame gėlių sode o jo gatvės—tai plačios alėjos...

O štai ir katalikų daili bažnyčia — pusiau gotikas, pastatyta g—iečių katalikų aukomis. Dauguma jų lietuviai, o bažnyčioje lietuviškai beveik nieko nėra: lietuvių teisės, kaip visur, pamintos, lietuvių tausta, ar jau... nutautę. Ir čia jie neišvengia visuotino savo tautos likimo.

Į šoną G. atsisėmęs didelis parkas, vadinamasis "prioratas". Čia ir viskas gražu. Į jį išžengus, tuojau tave pasitinka sveikindami tūkstantis dailių balsų—tai visokios rūšies skraiduoliai čulba. Šimtametės pušys skleidžia tau savo gardų sakų kvapą — alsuoti lengviau. Alėjos lygios, kaip stalas. Kai jomis, ant dviračio atsėdęs, po parką lakstai, tarytum nevažiuoji, o plaukte plauki—nė krest. Parke yra keli ežerai — tai vasaros maudyklos. Čia-pat prie vieno ežero stovi malonūs priorato rūmai. Tai istoringa vieta. Čia gyvena paskutiniai Maltės ordino ricieriai, kuriuos caras Povilas priglaudė. Ten, parką išeinant, stovi augštas obeliskas. Tai vieta, kur caras Povilas pasitikęs Maltiečius ir priėmęs iš jų Grosmeisterio ženklą, kada jie, anglų įveikti, turėjo palikti Maltės salą.

O štai vaikams žaisti lėkštelė. Čia toks ošimas, toks klegesys, kad vos gali susikalbėti. Vieni supasi, kiti žaidžia, šokinėja, bėginėja. Aplinkui sėdi matronos, motynos, auklės, didžiudamos ir rūpestingai žiūrėdamos į savo jaunąją kartą. Kiek minčių sužadina čia tų mažyčių judėjimas! Kiek vilčių, kiek apsilvimo!.. Kiekviena motyna, kiekvienas tėvas norėtų matyti savo augantį kūdikį didvyri žmonijos, tautos viltį. Ir štai, atsidėjęs stebiesi, kaip jie žaidžia, juda, ir jau stengiesi atspėti kūdikio likimą, jo ateitį... Buvo metas, ir aš čia valandomis stovėdavau ir susimąstęs žiūrėdavau į savo žaidžiančius vaikus. Žiūrėdavau, kaip jie svaido sviedinį, kaip supasi, kaip draugauja su kitais, kaip susigina, kaip vėl taikinasi. Ir aš čia iš jų elgimos susirūpinęs stengiaus atspėti jų ateitį. Man daugiausiai rūpėjo, ar galės jie būti tais Lietuvos šulais, kuriais aš juos norėčiau matyti. Ir kai man rodės, kad neapsivilsiu, man buvo taip smagu, taip smagu.. Mane tuomet paimdavo toks džiaugsmas, kad net ašaros iš akių nejučiomis birėdavau. Aš tuomet didžiudamasis keldavau galvą, ir man rodydavos. Iy visos, čia susirinkusios, matronos, auklės irgi atspėjo mano vaikų likimą, atspėjo mano mintį ir pavydi, žiūrėdamos į mane ir į juos. Aš jaučiau, lyg tai būtų at-

pilda Tėvynei už mano negalę, už mano silpnumą. Bet užtai, kada man rodydavos, jog iš jų nebus nieko gero, o tik taip sau, paprasti buržujai, o o o!.. tuomet man būdavo baisiai skaudu...

Dabar jų čia jau nebėr. Jie ilsisi, žaidžia ten... Lietuvoj...

O štai ir muzikos estrada. Čia vakarais groja kareiviai. Čia per muziką ateina g—ietis parodyti savo naujų tualėtų. Ir aš čia ateidavau. Juk negali žmogus atsilikti nuo kitų, turi irgi parodyti savo "kultūringumą". Mano vaikučiai gėrėdavos čia muzika Dabar jie Lietuvoj turi progos gėrėties kur-kas gražesne gamtos muzika: vyturiuko čulbėjimu, žiogelio čirškėjimu ir, saldesniu už medų, lakštingalos giedojimu..

Čia vėl —kalnai, kur žiemą nusileizdavome rogut mis. Kokio čia būdavo judėjimo, kokio klyksmo: ir vaikų ir suaugusiųjų. O čia ežeras, kur žiemą taisydavo čiužyklą. Ir čia kokio daugybė smagių atminimų...

O štai geležinkelio tiltas. Čia susiduria keli keliai: viršui vienas, žemai kiti Geležinkelis juk naujingiausias žmonių išradimas. Per jį žmogus susisieki su visu pasauliu ir jautiesi esąs didžiosios žmonijos narys. Štai girdėti dūsliai dundant. Tai traukinys bėga į pietus. Jis neša ten vienai žmonijos daliai mintis kitos. Jis rieda į Lietuvą. Ir man jis buvo tas siūlas, kuris rišo mane su tėvyne. Jis dažnai nešiojo ir mano mintis, sielą tenai, o iš ten man atnešdavo mintis, sielą kitų, man brangių esybių. Bet štai priešais jį atleikia kits traukinys. Štai jau judu visai arti viens antro; jau girdėti, kaip abiejų dundėjimas, šniokštimas vis smarkiau kyla; matyti iš abiejų pusių kylančią didelius dulkių stulpus; girdėti abiejų baus baubimas ir, rodos, tarytum abu yra pasiryžę kibti viens į antrą, sutrupinti vienas antrą į smulkiausias skeveldras...

Bet ne, ne; tas traukinių baubimas — tai tiktai toks ypatingas jų pasisveikinimas:

— Labdie, —sako viens.

— Labdie, —atsiliepia kitas.

— Kur?

— Į Lietuvą.

— Iš kur?

— Iš Lietuvos

— Sudiev! —nori sušukti iš viršaus tam, kuris lekia į pietus.

— Tūkstantį labų dienų visiems ten Lietuvoj, o ypač mano vaikučiams! Pasakyk, kad rytoj ir mane jiems atveši!..

Štai da vienas traukinys. Jis stenėdamas vos vos užrėplioja į viršų ant augšto tilto. Jis dumia į Rusijos gelmę. O ten toliau matyti vėl kitas—tas eina į igaunių žemę Baltijos pajūrin..

Ir taip kas valandą, ir taip kas dieną jau daug daug metų, vis didėdami, vis daugėdami: vieni lekia čionai, kiti iš čia..

Čia buvo mano mėgiamoji vietelė. Aš dažnai ateidavau čionai pamąstyti: iš čia taip gražu žiūrėti į visas šalis, kad tiesiog, rodos, niekad šios vietelės nepaliktum.

Kada žmogus matai tą čia taip painų kelių su-

sidūrimą, tą traukinių šen ir ten į visas šalis lėkimą,— daug, daug smagių drauge ir liūdnu minčių veržiasi galvon: nustebeš, didžiudamasis, džiaugdamašis, drauge ir nuliūdęs žiūri i tuos visus žmonijos milžiniškus darbus; o atmindamas, kad kuone kasdien vis nauji išradimai, kuone kasdien eina tobulyn technika, vis daugiau ir daugiau pavergdama gamtą, pilnas vilties, o drauge ir susisielojęs, nori sušukti ir klausti:

— Kur gi galutinai nužengs žmonija? Kas gi beliks nuo neliečiamos gamtos?..

Bet šiandien aš čia paskutinį kart... Tad, sudiev, sudiev...

Ypač meilus man tame svetimame kampelyje čia ant plačios gražios kalvelės išsiskleidęs suomių kaimelis. Šiandien matau jį paskutinį kartą Grištant Tėvynėn, reikia atsiseveikint su juo. Kiek smagių, kiek liūdnu minčių pagimdė jis man savo meili išvaizda, savo naiviais, bet prastais, gerais gyventojais, suomiais. Jame aš mėgdavau gyventi vasarą. Dienos darbo nuvargintas, aš čia ilsėdavaus kaip buržujus, užmiršęs visa, ir kaip išlepintas sibiritas supdavaus tinklelyje, pakabintame mažame sodelyje, ir gaivindavau savo plaučius tyru kaimo oru. Šalia manęs mano vaikučiai čiulbėdavo man savo naivias pasakėles ir puošdavo mane gėlelėmis, išauklėtomis sodelyje savo mažutėmis rankytėmis.

O štai, šiek-tiek arčiau geležinkelio, vingiuoja, srovena mažas mažytis upelis.. Jame aš mėgdavau anksti rytą pasimaudyti. O toliau, iš čia vos-vos matyti, nedidelis ežeras. Iš ten man žuvininkas atnešdavo kasdieną gyvų stambių karošų, kurių šeiminkė priruošdavo man pietums. O ten, užpaka-

lyje, žaliuoja pilnas puikybės miškas. Jame aš mėgdavau anksti rytą grybauti, o kai-kada uždainuodavau jame: "Kur banguoja Nemunėlis"...

Kaip tad smagu visa atsimiti!.. Čia taip viskas gražu... Ir tą viską aš turiu dabar palikti?.. Gaila, tikrai gaila.. Aš pamilau tą gražų kampelį, kuris ilgą laiką buvo man nauja tėvynė, užmiršus man savo tikrąją... Bet kas tai?.. Ašaros?... Ašaros veržiasi iš akių?.. Iš mano akių?.. Iš mano?.. Jos pradeda jau birėti?.. Pagailo?.. Pagailo smagaus supimosi tinklelyje, pagailo gardžių karošų, uogų?.. Pagailo buržujaus, sibirito lepnauš gyvenimo?.. O-o-o! Jei taip, tad tebūna prakeikta ta valanda, kada aš atsidanginau čionai!.. Tad kas man? Tad kas gi aš? Tai tokie mano tvirti žadėjimai grįšti Tėvynėn, darbuoties jos gėriui?! Tai tiek teturi man intakos tas paslaptینگasis balsas, kuris mane kasdieną šaukia ten atgal į mano gimtąjį kraštą, kad šiandien čia, atsiminęs karošus, tinklelį, darželį, gėleles, miškelį, gailiuos visa tat palikti?!.. Taip?.. Tad taip stipri čia ta gamta vilūgė, kad atsiseveikinant ji turi vieko išspausti iš mano akių pasigailėjimo ašaras?.. O, aš nelaimingas!..

— Bet ne, ne... Visi tie viliojimai, visi tie grožės žavėjimai dabar jau persilpnė. Aš tvirtai nutariau, ir šiandien viską matau jau paskutinį kartą...

Tad, sudiev, sudiev!.. Sudiev, tu meilus kampel! Bergždžias tavo darbas mane dar kartą apžavėti. Šiandien aš grįštu į savo Močiutę Lietuvą!.. Gal tenai man ir nepareis supties tinklelyje, gal nevalgysiu tenai gardžių karošų, bet juodoji mano Močiutės duona, esu tikras, bus man kur-kas gardesnė už tavo pyragėlius...

Aišbė.

Viso ko pradžia—kiaušinis.

(Omne vivum ex ovo).

Scenos vaizdelis.

1 Scena.

AGOTA (pažiūrėjusi pro atdarą langą). Nei matyt, nei girdėt. Kaip neina, taip neina. Gi sakiau, reikėjo apsišaukdint bažnyčioj. Kas gi dabar žino. (*į publiką*) Tai ar gi žino kas, kad mano ponas, sugrižęs iš tolimo krašto, čia dabar yra advokatas?.. Niekas nežino... O kiek, širdelės, knygų prisikrovęs! Tikrai niekas dovanomis nedavė. Ir Dievas žino, kas tose knygose surašyta! Tokios didelės, tokios sunkios! Bekraudama poniutė

VEIKĖJAI:

1. ADOMAS ŠIPAILA, jaunas advokatas.
2. ŠIPAILIENĖ.
3. AGOTA, 50 metų, Šipailų tarnaitė.
4. SENĖ.
5. SENIS.
6. STUDENTAS
7. KIEMSARGIS.

Kaune.

kuo neužsimušė.. Tai toki, sako, dideli įstatymai, kaip kokia byla išvesti Dievas ten žino.

2 Scena.

ŠIPAILIENĖ (ineidama pro kairiąsias duris). Agota, kas bus? Nieko nesulaukiam. Žiūrėk, jau pirma po pietų.

AGOTA. Taigi, poniute, ir pietūs dar nekaisti. Kam gi aš čia sėdžiu?

ŠIPAILIENĖ. Nišmanėle, ką gi darysi... O ar žiūrėjai pro langą?

AGOTA. Kaip gi, poniute, nežiūrėjus? žiūrėjau.

ŠIPAILIENĖ. Ir nieko nematei? Ar nėvienas nė į duris nepažiūrėjo?

AGOTA. Žiūrėjo vienas ir skaitė.

ŠIPAILIENĖ. Skaitė?! Dieve tu mano, kokia tu nišmanėlė! Na kaip gi nepaklausei, ko jam reikia!

AGOTA. Kad, poniute, nė žmogus.

ŠIPAILIENĖ. O kas gi?

AGOTA. Žydas!

ŠIPAILIENĖ (*Juokiasi*). Juokai iš tavęs, Agota, daugiau nieko.

AGOTA. Kokie čia juokai, aš nežinau!

ŠIPAILIENĖ. Kaip gi nė juokai! cha, cha, cha, kad tave nežinau!... Na gerai, gerai. Nesijuoksiu. Kita-kart klausk ir žydo, ko jam reikia. Žydas turi daugiau reikalų už žmogų. O advokatas tam ir yra, kad visokius reikalus vestų. Suprask, iš to mes turim duoną valgyt.

AGOTA. Su žydu, poniute, duonos nevalgysi.

ŠIPAILIENĖ. Na, gana bus apie tai... Vienok, kas tai yra? Ar gi jau ištikro niekas neateitų? Juk visose gazetose buvo garsinama, jogei advokatas Šipaila, mano vyras, apsigyvenęs Kaune, nuo šios dienos pradės savo darbą.

AGOTA. Tai matai, poniute, ar aš nesakiau, kad reikėjo apsišaukdint bažnyčioj. Visi būtų žinoję. O ką tos gazetos? Bene kas jas skaito.

ŠIPAILIENĖ. At, vis tu savo. Eik pietų kaisti. Dabar aš pati čia pasėdėsiu. (*Agota išeina*).

3. Scena.

ŠIPAILIENĖ. Dieve tu manol! Jei nepasiseks praktika Adomėliui, ir mudviem reiks iš čia bėgti, aš būsiu kalta. Aš jį prikalbinau, aš jį čia parsigabenau iš Rusijos, pati ten nerimdama. (*Prieina prie lango ir, įrėmus petį į sieną, žiūri laukan. Inėjęs Šipaila atsisėda krėslan*).

4. Scena.

ŠIPAILA. (*Kalba išlėto, su pertraukomis, nesigreždamas į žmoną*). Tai, žinai, žiūri klientų?.. Nesulauksi tu jų... Sakiau, kad iš to nebus nieko... Štai jau visas mėnuo svetima duona mintame... Už gyvenimą nemokėta. O kur bus galas? O juk būčiau turėjęs tikrą vietą... Būdamas vyresniuoju kandidatu, jau galėjau būti teismo tardytojas... (*Šipailienė, šluostydamos ašaras, prisitarna prie vyro iš užpakalio ir pasiremia krėslu*).

ŠIPAILIENĖ. Ar nė gėda tau dabar taip kalbėt! Ar neatsimeni, koks buvai tėvynės mylėtojas. Kaip skaudžiai plakei brolius! Kaip šaukei visus į darbą! Ir kam dabar tie žodžiai? Kur jie? Dabar, įsikinkęs gyveniman, kitą giesmę giedi.

ŠIPAILA. Gana bus, tylėk! Aš nė kūdikis, kad mane mokytum. Užmiršai, kas pati buvai ir kas dabar esi.

ŠIPAILIENĖ. Ne, meldžiamasis, aš nėužmiršau tavo lekcijų, bet jų išsižadėjo pats mokytojas! (*Suskamba durų skambalėlis; abudu, krūptelėję, pašoka*).

5 Scena.

ŠIPAILA.)
ŠIPAILIENĖ.) (*Abu drauge*) Eina! Eina! Agota! Greičiau, Agota!

AGOTA. (*Inbėgdama*) Kas pasidarė?

ŠIPAILA.)
ŠIPAILIENĖ.) (*Drauge*). Eina! Eina!

AGOTA. Kas eina? (*Puola prie lango*).

ŠIPAILA.) Kur lendi, žiopte.

ŠIPAILIENĖ.) (*Drauge*). Atidaryk duris! Greičiau! (*Agota bėga prie durų*).

ŠIPAILA. Palauk, Agota! Klausyk! Įsileidus poną, padėk jam nusivilkti, gražiai paprašyk čia prisėsti ir palaukti. Dabar atidaryk. (*Agota išeina*). Ačiu Dievui! Pirmutinis klientas.

AGOTA. Tai matai, dar tik pirma diena ir jau klientai! Ar aš nesakiau? (*Abudu išeina; valandėlę scena dyka*).

6 Scena.

AGOTA. (*Ties durimis, žiūrėdama į prieškambarį*). Nusišluostyk, širdede, nusišluostyk! (*Palūkėjęs linkteldama*) Prašom gilyn!

SENĖ. (*Laikydama rankose gurbelį*). Tegū bus pagarbintas!

AGOTA. Per amžių amžius. Prašome sėsti (*rodo kėdę*).

SENĖ. (*Apsidairius*). Gi kaip čia, sesele, pas jus gražu!

AGOTA. Del gražumo gražu, kad tik būtų kas valgyt.

SENĖ. Gana jau gana, ką šneki! Toks ponas!

AGOTA. Vai ar tu matei?

SENĖ. Matyt nemačiau, bet girdėjau. Su penkiais, sako, tūkstančiais pačią paėmęs!

AGOTA. Bešneka žmonės! Gi prisėstum, ką bestovi.

SENĖ. Nieko, sesele, pastovėsiu. Štai ponui palankų atnešiau (*atkiša gurbelį*). Ar nepriimtum.

AGOTA. Padėk štai, širdede, ant stalo.

SENĖ. (*Dėdama gurbelį ant rašomojo stalo, kur jis iki galo aiškiai matomas publikai*). Dieve, laimink duodantį, neatstumk prašantį. (*Atsidūsta, betraukiant iš kišeniaus nosinę, iškrinta jai varinis pinigas*). Vai tu, Dievulėli, mano variokas iškrito! (*abi puola ieškoti*).

SENĖ. (*Klupščiom graibydama po aslą*). Paskutinį trečioją buvau įsidėjus! Šipaila, pažiūrėjęs pro duris, ineina).

7 Scena.

ŠIPAILA. Ką judvi čia darot! Agota! (*Agota atsi- stoja*). Ką aš tau sakiau?

AGOTA. Kad nesėda, kelis syk buvau prašius.
(*Išeina*).

SENĖ. Ponuli, pamečiau pinigūs!

ŠIPAILA. O ar daug?

SENĖ. Paskutinį trečioką.

ŠIPAILA. (*Į publiką*). Tai tau klientas! (*Senei*).
Tuščia jo, motin, kelkis! Savo atiduosiu. (*Senė
palengva stoja. Šipaila, paieškojęs mašnelėje, į pu-
bliką*). Nė supuvusio dvilekio! Abudu tokiu! (*Se-
nei*). Na ką, motin, sakysi? Sėsk štai krėslan.
(*Senė nori pabučiuot į ranką, Šipaila nesiduoda*).
Tai jau gana, motin, ką darai!

SENĖ. Tai ką, ponuli! Prasta boba, prastas apsi-
ėjimas. Bene mes kur buvę, ką matę. (*Atsisėda*).

ŠIPAILA. (*Stovėdamas prieš senę*). Na, tai ką da-
bar sakysi? Ar ištoli atkeliavai tamistėlė?

SENĖ. Nuo Veliuonos krašto, ponuli! Galinių stu-
dentas prikalbėjo: eik ir eik sako: tai, girdi, mūsų
žmogus, viską padarysiąs. (*Šipaila ima vaikšėti*).
Maksvoj, girdi, drauge buvę. Išgyrė ponulį, išau-
gštino. Gazetose, girdi, parašyta.

ŠIPAILA. Tiek te to, motin!.. Sakai, nuo Veliuo-
nos, tai be nemoki gražiai dainuoti?

SENĖ. Kur gi ne. Dainuodavau kitąsyk. Kai jau-
na buvau, kur gi nedainuosi. Bet kokios mano
dainos? Senoviškos. (*Suskamba durų skambalėlis.
Senė krūpteli*).

ŠIPAILA. Močiute, susimildama! Eik tu šen pas
ponią palauksi, aš neturiu kada. (*Vedasi pro kai-
riąsias duris*). Man paskui padainuosi. (*Į publiką*).
Bent dainų susirašysiu! Senovę atsimisiu! (*Agotai,
beinančiai durų daryt*). Greičiau! (*Nusiveda*).

8 Scena.

(*Prieškambary girdėt Agotos balsas: "Čia! čia!"
palūkęjus—"mokal!" Ineina senis, dviem lazdom pa-
siremdamas; paskui ji Agota*).

SENIS. Tegu bus pagarbintas! O kur ponas? Po-
no nematyti; tai nėra namie? Aš palauksiu.

AGOTA. (*Rėkia seniui į ausį*). Namie ponas! Sėskil

SENIS. Negirdžiu, širdele, sakyk į šitą ausį! (*Pa-
sirodo duryse Šipaila*).

AGOTA. (*Į antrą ausį*). Sėskil! Tfiu! Kad tave ne-
žinau! Nors plyšk berėkdama. (*Senis atsisėda
krėslan*).

ŠIPAILA. (*Ineidamas, Agotai*). Tu jo neklausei?
Jam, turbūt, daktaro reikia.

AGOTA. Nel! Sako, pono. (*Išeina*).

9 Scena.

ŠIPAILA. Ir šitas kurtinys reiks atiduoti žmonai.
Tegu ji pati tokius klientus priiminėja. (*Seniui
į ausį*). Tu, dėde, sako, neprigirdįs?

SENIS. Apsaugok, Dieve! Nuo Petrinių burnoj ne-
turėjau. Klebonas įrašė į bendrę, dabar šiūškstu!
Numirus, liežuvį ištrauks pro pakaušį. Žaltys
devingalvis pragaro dugnan nupleškįs!..

ŠIPAILA. Indomus senis! Reikia užsirašyti (*Ieško
savo "notes"*).

SENIS. (*Atsidusęs*). Klebonas sako: važiuok į Kau-
ną pas advokatą. Vyriausybė turinti užmokėt, kad
čia, girdi, nežinau, kas būtų.

ŠIPAILA. Už ką?

SENIS. (*Rodydamas lazdas ir koją*). Kaip gi už ką!
Likau be kojos amžinai. Nutraukė, kad ji pra-
pultų!

ŠIPAILA. Kas nutraukė?

SENIS. Kas nutraukė! Tai kaip gi! Sėdiva mudu
Radviliškėj su bilietais, laukiava. Ir tu man jam
taip pasidaryk! Iš nežinių, Petras ėmė pilvu rėkti...

ŠIPAILA. Tėvai palauk! Pasiieškiosiu knygų. (*Ie-
škodamas stalčiuje*). Dvilypis datyvas, pilvu rėkial
kad ji šimts tą senį!

SENIS. Pasiieškok, vaikeli! Pažiūrėk, kaip ten kny-
gose stovi (*Išsitraukia tabokinę*).

ŠIPAILA. (*Rašydamas į savo "notes"*). Petras pil-
vu rėkia. Tai negirdėta formal Reik pasibraukti.

SENIS. (*Atkišdamas tabokinę*) Prašom!

ŠIPAILA. Ačiu, tėvai! (*Į ausį*). Tai kaip ten buvo
su ta koja?

SENIS. (*Nusičiaudęs*). A tai gi. Sakau, Petrai, sku-
bink!—liksiva. O mašina atšniokščia, atpyška, kad
ji supleškėtų. (*Skambalėlis, Šipaila pašoka*). Aš
jam riūgt į sprandą, riūgt...

ŠIPAILA. Dievulėli, kur aš jį padėsiu! Bet tiek
to, — kurčias. (*Inbėga Agota*). Palauk! (*Seniui
į ausį*). Dėde! ar nepasėdėtum čia pasieny? kas-
žinkas suskambino už durų: reikia įsileisti.

SENIS. (*Atsistodamas*). Tai kaip gi bus su koja!
Mašina nutraukė man koją.

ŠIPAILA. Paskui, dėde, paskui! (*Pasodina senį pa-
sieny. Antrąkart skambina*). Atidaryk greičiau!
(*Agota išeina*). Jau dabar jaučiu; — tikras kli-
jentas ateina. (*Trina delnus ir suploja rankom*).

SENIS. Ko taip džiaugiesi?

10 Scena.

ŠIPAILA. (*Pamatęs ineinantį studentą, į publiką*).
Studiosus! Maža nauda! Pliikas, kaip tilvikas!

STUDENTAS. (*Prisistatydamas*). Tilvikas! Keliauju
į Maskvą.

ŠIPAILA. Labai man miela. (*Sveikinas*). Prašau
sėsti.

STUDENIAS. Ačiu. (*Nesėda*).

ŠIPAILA. (*Į publiką*). Dievaži, pinigų prašys!

STUDENIAS. (*Atsikosėjęs*). Savo draugų ir visos
lietuvių jaunuomenės esu ingaliotas... šitajį...
pasveikint tamistą, kaipo pionierį mūsų, šitajį, dir-
voje. Mes, maskviečiai, ypač džiaugiamės, matyda-
mi savo buvusį draugą čionai, o ne svetur. Mū-
sų žmonės... šitajį... (*atsigręždamas į senį*) žmo-
nelės trokšta šviesos... Jie išgirs mūsų balsą...

SENIS. (*Atkišdamas tabokinę*). Prašom, prašom.

STUDENTAS. (*Elegantingai pasiėmęs tabokos*). Ačiu, tėvai! Dalykimės kuo kas galime.

ŠIPAILA. (*Į publiką*). Dykai barsto savo sėklas.

STUDENTAS. (*Išsiėmęs duoda seniui knygelę*).
Naudingos knygelės, pasiskaitykite!

SENIS. (*Nenoriai imdamas*). Kam turiu induoti?

ŠIPAILA. (*Studentui*). Senis neprigirdi.

STUDENTAS. Ai (*Į ausį seniui*). Tėvail žinai juk — lietuvis...

SENIS. Lietuvių? Tai kaip gi, Dieve duok dangų! Pažinojau.

ŠIPAILA. (*Į publiką*). Vienas kelia, antras laidoja.

STUDENTAS. (*Vienkart su Šipaila į publiką*). Vienas antro nesusiprantava.

SENIS. (*Laikydamas knygeles*). Kur aš jas dėsiu? Lietuvis numirė, aš skaityt nemoku, o vaikai Merike. (*Ineina Šipailienė*).

11 Scena.

ŠIPAILA. Tai mano žmona. Ponas Tilvikas.

ŠIPAILIENĖ. (*Sveikinas*). Tamistos pavardė man lyg girdėta, lyg kur skaičiusi. Ar tik nerašai tamista?

STUDENTAS. Kaip gi! Nebūčiau studentas, kad nerašyčiau.

ŠIPAILIENĖ. Šitaip tai man patinka! (*Į vyrą*).
Tu girdi?

ŠIPAILA. Ką?

ŠIPAILIENĖ. Visi rašo, tik tu vienas...

ŠIPAILA. Rašo, rašo, kas duonos neprašo, o aš noriu valgyt. Ir aš kitąsyk mušiau kiaušlelę.

ŠIPAILIENĖ. Ką tu kalbi!

STUDENTAS. (*Užgautas*). Tai mūsų darbą vadini, tamista, tik sportu?

ŠIPAILA. (*Dėdamas ranką studentui ant peties*).
Nepyk, bro! Eda mane kirminas!..

SENIS. (*Žiovaudamas*). Dieve Augščiausias!

ŠIPAILIENĖ. Bet ką čia mes taip stovime. Prašau pusryčių užkąsti. Tamista, prašau!

STUDENTAS. Ačiu.

ŠIPAILIENĖ. (*Becinant Šipailai su Studentu į valgomąjį — seniui*). Tu, dėduk, čia pasėdėk: ponas tuojau išeis.

ŠIPAILA. (*Atsigręžęs*). Atels — ne išeis. Patrijotė, o nemoki lietuviškai kalbėti. Gerai dar, kad senis negirdi.

ŠIPAILIENĖ. O tu būtum mandagesnis!

ŠIPAILA. (*Praleidęs žmoną su studentu pirmyn*).
Tai ar gi jau nebus tikrųjų klįjentų? (*Išeina*).

12 Scena.

SENIS. Suprask tu, žmogau, tuos ponus! Pastypsojo, paskėriojo, palingavo ir nuėjo, pametę šuniui šieno. (*Varto knygeles*). Knygos! Kiekvienas žydas bruka savo tavorą. O kai man jo nereikia, tai nė galvoj

nestovi, kad tik Dievas duotų sveikatos! (*Ineina senė*).

12 Scena.

SENĖ. Ir tu, tėvai, su reikalu?

SENIS. Negirdžiu, širdele, sakyk štai į ausį!

SENĖ. Žiūrėkite jūs jo, senas diedas! Šunų lodint, o ne ponų krėsle kriošėtil! (*Sėzdama šalia senio — į ausį*). Tu čia, tėvai, reikalą kokį turi?

SENIS. Ko be reikalo tokį kelią pūškyčiau. O tu čia pas ponus gyveni? Ką jie ten dabar veikia?

SENĖ. Aš ir laukiu su reikalu.

SENIS. Su reikalu. (*Ieško tabokinės*).

SENĖ. (*Išsivynioja sūrio galą*). Ką bedarysi? Reikia užkąsti. (*Seniui į ausį*) Ponai ten valgo susėdę, užkąskiva ir mudul! (*Duoda sūrio*).

SENIS. Ačiu, širdele, jei minkštas. Jau nebeinkan-du. Užvakar kalvis du krūminiu dančiu išlupo. (*Abudu kramto*). Tokį tai dar galiu.

SENĖ. Kokių tu čia turi knygų? (*Ima iš senio*).

SENIS. Vai ar paskaitai? Pažiūrėk, širdele, ką rašo, kad nebūtų bėdos; tegu jas pypkia!

SENĖ. (*Silebizuoja knygelės vardą. Senis kramto sūrį*).

ŠIPAILIENĖ. (*Paziūrėjusi pro duris, į publiką*).
Dievuli mano, kokia idilijal! (*Moja ranka vyrui, tasai su studentu pasirodo duryse*).

STUDENTAS. (*Į publiką*). Tai alegorijal.. Rimšos kaltuil!

ŠIPAILA. (*Į publiką*). "Ubago tarbai!"

14 Scena.

STUDENTAS. (*Ineina, paskui jį Šipailienė su vyru*). Nulenkime savo galvas prieš šituodu tėvul Pagerbkime praeitį ir sveikinkime dabartį!..

ŠIPAILA. (*Į publiką*). O kur jį?

STUDENTAS. (*Prisiartinęs prie senės*). Tu, motin, šitą šviesą (*rodydamas į knygeles*) iš mūsų nešk į jūsų patamsius, o mums iš ten...

ŠIPAILA. (*Pamatęs gurbelį su kiaušiniiais*). O šit iš kur?! (*Atkišęs rodo. Visi nustebe*).

SENĖ. (*Puldama prie pono rankos*). Ponuli, neatmeski! Kuo gi aš, vargdienėlė, atsilygįsiu ponui advokatui?

STUDENTAS. Idėja! (*Šipailienei*). Prašau valandėlei. (*Išbėga į valgomąjį; paskui jį išeina Šipailienė*).

ŠIPAILA. (*Laiko abiem rankom gurbelį už saito; valandėlę patylėjęs, kalba išlėto*). Tai pirmutinis advokato onoraras! (*Šlovi nulenkęs galvą. Ineina studentas, paskui jį Agota su stikleliais vyno ir Šipailienė*).

STUDENTAS. Vyrai ir moterėlės! Dabar kalbėsiu į poną advokatą. Mūsų visuomenė laukia nesulaukia savo pabėgėlių. Bet štai dabar matome vieną tokį jau pagrižusį, ir mus džiaugsmas ima. Prašau tamstos nenusimint. Esi apdovanotas gra-

žiausia dovana. Mokslas sako: omne vivum ex ovo! o lietuviškai tariant, tai: viso ko pradžia — kiaušinis. Taigi, turėdamas rankoje tokią tikrą, mokslu paremtą, pradžią, stok tamista drąsiai gyvenimo kovon! (*Imdamas stiklelį*). O dabar išgerkime už sveikatą... (*Iš valgomąjo ineina kiemsargis*).

15 Scena.

KIEMSARGIS. Niekur ponų nė tarnaitės nerandu. (*Visi sužinura į jį*). Man liepta pónams pasakyti:

jei rytó neužsimokėsite už gyvenimą, tai varysime ponus laukan! (*Kelias sekundas tylą. St-as su stikleliu rankoj žiūri į kiemsargį; Šip-nė, nuo jo nusikreipus, užsidengia veidą delnais; Šip-la nusileidžia galvą, laikydamas viena ranka už saito gurbelį su kiaušiniiais*).

SENIS. (*Smarkiai nusičiaudęs*). Viešpatie, susimilk!

(UŽDANGA NUSILEIDŽIA).

Mūsų raštai.

Vincas Krėvė: "Dainavos šalies senų žmonių padavimai". Vilnius, 1912-13, 168 p. in 8° maj.

Knygą, gana dailios laidos, nors su devyniomis galybėmis rašybos ir korektūros paklaidų, kiauurai perskaičiau vieną sykį, kiek pabuvus, ir antrą. Praverčiau po ištisą dieną, ir negaili man to kaip ir sugaišinto laiko. Kuomet nors skaitysiu ir trečį kartą, o kai-kuriuos dalykus ("Vakarinę Giesmę", "Dainą aplink Arą") gal dar daugiau, kaip skaitomos poezijos. Jei man reiktų pasakyti, kuriai beletristikos knygai, 1912 - 13 metais spausdintai, duoti pirmoji premija, nesvyruodamas, tur-būt, ir neapsirikdamas, pasakyčiau: Krėvės "Padavimams".

Be paminėtųjų dviejų vaizdelių, kurių "Daina aplink Arą" vargu bus Dainuvos (Merkinės) padavimas, šioje knygoje dar penki: trys gryniausios poezijos-poėmos: "Milžinkapis", "Užkeikta merga" ir "Gilšė" ir du poėtingu pasakojimu: "Sūrūs vandenai" ir "Neramūs kalnai"

Verta būtų pasakyti kiekvieno skyrium turinys; tik "neseka", anot dainuviečių: poezijos teseka iš-tisai kartoti, o ne perdirbinėti pasakojamąją proza. Kas gi begalėtų spręsti apie garo pajėgą, perleidus jį per šaltą trūbą? Tik autoriui pridarytumei nemalonumo.

"Ir supylė ten (Merkinėj) augštą kapą geltonų smėlių, ir pastatė ant jo augštą kuorą, kad ištolo visi regėtų kad vaikų vaikai atmintų, kaip bernelis dėl tėviškėlės nepasigailėjo nei sa(vo) mergužėlės, nei savo jaunosios buitelės" (37).

"Jočiūnų sodžiuje stovi augštas, laibas akmuo... Ir žmonės kalba.. kad tai užkeikta merga.. Ką man seni žmonės kalbėjo, aš jums papasakosiu, kad pamatytut, kokie buvo mūsų tėvai, kaip jie mylėti mokėjo" (42).

"Kaitrią dienele, kai vilnelės nemuša, kai šviesi saulelė šviečia, matos giliai-giliai ežero viduje augšti dvarų bokštai... Ir vadina žmonės tą ežerą "Gilšė" (80).

Tai apmatai pirmųjų trijų vaizdų. O kaip jie atauti, prašau patys pasižiūrėkit. Visų "Padavimų"

stilius rūpintasi išlaikyti lietuvių dainų; bet šiuose trijuose taip pasisekta, kad net dainų ritmą junti ir labai dažnai eilių metras netyčia pasidaro. Štai pavzdžiai tik iš dviejų gretimų puslapių (54-5).

Bėgo dieną, bėgo antrą
Ir dabėgo in aglyną,
In aglyną-tankumyną...
Išsigando bailūs kiškiai
Ir nukriko per kelelį;
Pasibaidė šyvas žirgas
Ir pašoko in šalelę.
Klupo žirgas ant kojelių;
Nestikėjo bernužėlis
Ir nupuolė nuo žirgelio...

In anytą eitau, in šešiūrą eitau,
Kaip in tikrus tėvužėlius;
Kelelio neteksiu, dvarelio nerasiu!
O kad tiktau kelią, o kad rastau dvarą,
Ką aš pasakytau senai anytėlei,
Ką aš paporytau senam šešiūrėliui.
Kad nėra bernelio, nėra jų sūnelio:
Per mergele žuvo, per mano dalele...

Taip galėtumei perrašyti ištisus puslapius. Stebiesi tad, kad Krėvė, poetas ir gilus lietuvių dainų žinovas, neįsidrąsino šitą eiliuotą švarką išsirinkti savo vaizdams apvilkti. Būtų pasekęs aną seną gydytoją igaunį, kurs, visai nemėginęs poezijų rašyti, taip suklostė savo tautos padavimus apie Kalevą kad susidarė ištisa tautos poėma: "Kalevipoeg" (Kalevos Sūnus), šiandien nemažiau garsi, kaip ir igaunių, brolių-suomių tautos, poėma: "Kalevala" (Kalevo Tėvynė).

Mūsų Kalevas — tai Krėvės atrastas Šarūnas, Dainuvos kunigaikštis. "Vilties" tuo vardu išleista dramatinė poėma keturiais veiksmis (523 psl.), dabartiniai "Padavimai" (rodos, dar kai-kas užsirašyta), — tikrai būtų užtekę veikalui, kurs bene tik būtų galėjęs atsistoti greta "Kvaledvariškio", "Igorio pulko", "Kossovo Lauko", šalia visų tų Igorių, Dušanų, Markokralevičių, Kalevų ir kitų. Savo karžygių turi visos tautos; turi ir savo eroingų veikalų.

Bet gal dar ne metas... Kai bus metas, pats

Krėvė ar kas jam lygus griebis tos tēmos. Tai lengva išpranašauti.

„Ilgam laikui atidėjo kerštą kaimynams, kurie jį niekino, užmiršo karą ir medžiones, giliosna akelėsna jaunos bežiūrėdamas, ten laimės sau ieškodamas (106)... Daugel ašarų žmonių buvo ten pralieta. O nuo tų ašarų pasūro vandenai.. iki nūnai dienai“. (110).

„Kas pro Neramiuosius Kalnus naktį eina, tas girdi, kaip senas Saulys dejuoja, sūnų savo šaukia ir dangui graso“ (150).

Tai apmatai dviejų kitų vaizdų, o atausti, kaip ir visa beveik, ką Krėvė ikišiol yra parašęs, galinga meilės pasaka. Meilę Krėvė taip stipriai ir plačiai supranta, kad tai jam tiesiog neišsemiama medžiagos versmė šimtui psichologijos vaizdų nupiešti. Kitkart stebėjau, kaip „Popioių“ autorius Žeromskis, per kelias dešimtis puslapių kankina savo veikėją pralaimėtos meilės gailėsiu. Dabar nebesistebiu: Krėvė tiek-pat sugeba. (Ž. Vinkšnių Saulio sūnų — Ilgi).

Krėvė vartoja visas lietuvių liaudies poezijos rūšis. Matėme vykusį dainų sekimą. Štai taip-pat vykęs rintavimas, kurs Augštaičiuose reiškia gailingą širdgėlą, pasakojimą be ašarų; tuo skiriasi nuo raudų.

„Pamylėjo bernelis jaunąją mergele,
Bet ji jo jauna nei mylėti nemylėjo,
Nei žinoti nežinojo...

Ir nuvyto jaunoje jo krūtinėje širdis,
Kaip gėlės, šalnos užgautos,
Kaip žiedas, tvaikią dieną nuskintas.

Vai ir rado bernelį po žalia liepa besėdintį:
Kaip užmigo svajodamas, daugiau nenubudo.
Nešė jauną augšton klėtin, tėvo dvaran,
Ir paguldė ant kietos lentos,
Ant baltų klosčių... ir tt. (149).

„Vakarinę Giesmę“ arba tikriau: „Žemės Giesmę“, kurią Karalaitė kas vakaras, užlipdama ant Svajonių Kalno, visiems žmonėms, visam dangui ir Dievui gieda-skundžiasi, („Ir Dievo veidas šviesyn eina, ir Jis dovanoja nuodėmes, ir savo angelams liepia nunešti žemei Jo meilės dovaną — sapną saldųjį“) nebent aukso kanklėmis Krėvė su M. Kinduriene (iš kurios tai užrašyta) paskambino...

„Vai, nelaimingas tas žmogus vargdienis,

Vai nelaiminga toji valandėlė,
Kurį jis pamato tą staigų kalną (svajonių)!
Nėra jam ramumo šiam šviesiam pasauly.

Dieną-dienelę ir godelės godosis

Ir sapneliai sapnuosis

Apie viršūnę, apie spindulinę

Kalno to augštojo“... (85).

Šios Giesmės tiesiog negali atsiskaityti. Ir dovanoji Indijai jos filosofijos gamtos legendas ir palyginimus, turėdamas tokių poėtingų prigimties gražumynų. Ir darosi tvirtesnė tavo tautybė, atminus, kad mes ne vien pirminių, stačių, nuobodžiai ar aitariai saldžių gamtos, ypač augmenų vaizdų pasisaviname savo širdies dalykams išreikšti:

sėjau rūtą, sėjau mėtą...

dygo rūta, dygo mėta...

augo rūta, augo mėta...

vyto rūta, vyto mėta...

ir tt.

„Daina aplink Arą“ juo tinka į „Genio dalies“ skyrių, ne į Dainuvos šalies padavimus. Bet daina galinga:

„Vai, jūs žmonės, pikti žmonės, kam pražūdėt Arą!

Liuosai gimęs, liuosai augęs, niaurą liuosybę tik jis ir mylėjo.

Nors penėtut — užpenėtut, nors ir aukso būtu tas jūs narvas, — žmonių vergas nebus Aras: augštai mintis jo skrajoja“ (158):

„jis norėjo kelią nuo žemės in dangų atrasti“... (154).

V. Krėvės „Dainavos šalies senų žmonių padavimai“, be to, kad tai yra geras literatūros veikalas, dar daugeliu žvilgsnių mums brangūs.

Šita knyga tai Aušros žvaigždė daugelio mūsų literatūros rūšių.

Aš vis pavydėdavau ruskiams jų „bylinų“. Atminus jas, atminus gamtos gaivalų gaivinimą jų pasakose, — šlykščios man darėsi, negudrios ir neturingos mūsų pasakos, kuriose mūsų liurbiai-žmogėnai vis gudresni esti ir už žydus, ir už čigonus, ir už pačius velnius; ir juos pigiai apgaudinėja, nes jų — ak ir tai nemaža džiaugsmo! — esama dar didesnių už mus liurbių... Ir štai Krėvė savo Šarūniada ir Dainiada mane ramina ir vėl į tautinę puikybę kelia. Visoko mūsų turima, tik reikiama mokėti matyti, girdėti ir atspėti. Esama ir „bylinų“.

„Tyla aplinkui... Nebeskamba kardai, nebežvengia Dainavoje žirgai, tik verkia Merkinės kalnas nuplikęs, kad sienos nuiro. Verkia-rauda, kad sūnai Dainavos jį jau pamiršo“. (38).

„Nuskurdęs dabar tas (kraštas)... Tik viena daina ten dar nenuskurdo“ (41).

„Mergelė dainuoja gūdžiu balseliu aplink augštus kapus, kur guli mūsų tėvai-milžinai ir — ilsisi“.

Ir Krėvė girdi tą gūdų balselį, klausosi senelių atminimo trupinių ir iš jų audžia garsią šlovę savo mylimajai Merkinei ir amavoja-ramina jos kalną: ne, dar ne visi Dainuvos sūnūs jį pamiršo. Dar yra, kas daro garsia tą šalį, kaip kun. Baranauskis išgarbino ir išgarsino savo Anykščius. Kaip iš menko, visiškai nevaizdaus grūdo išauga, išsirutuloja puikus augmuo, taip Krėvės rankose ir fantazijoje neaiškūs pasakojimai išsilieja į vaizdžias eroingas poėmas.

„Daugel mūsų tėvynėje yra puikių ir gražių vietų; daugel yra šalių, kur pagarsėjo darbais senų tėvelių, bet terpu jų visų gražiausia ir garsiausia Dainavos šalis“.

Tai tiesa. Poėtingai graži Vilniaus-Trakų šalis, ypač paneriais ir panemuniais; iš ten, kaip arterijomis kraujas į visą kūną, plėtėsi lietuvių tautos ir valstybės gyvybė į visas tolimąsias šalis, kol nesustojo prie-pat jūrių.

Bet nemažų, nors ir mažesnių už Vilniaus-Trakų, židinių būta ir kitais paupiais, pagal tuos naturalinius, seniau vienatinius kelius į Lietuvos ty-

rulius ir girias: pašvenčiais, padubysiais, paminijais. Kernavė, Krėvė, Utena, Upytė, Godinga, Biržai ir gera pusė šimto kitų Lietuvos istorijungų vietų, garsių praeities veikalais ir tinkamų poezijos inkvėpimui.

Ir visur mes jau turime geras "krūvas" savo kaip ir šviesuolių; tik dar maža teturime, nors vis daugiaus randasi, kurie nebūtų užsimerkėliai, nesakytų: Et, labai tai man! — kurie būtų nors tiek žingeidūs, kaip buvo iš mažens, kada indomavo pirmų-pirmiausiai pažinti visa, kas aplink jų yra, ir nuolat visiems inkyrėjo klausimais:

— O čia kas? Kodel? Kada? Ir man gailu ir net pikta darosi, matant, kaip koks jaunas, jausmų ir gyvybės pilnas studentėlis, dirbtinai baisia susiraukęs, vaikščioja, viena tik nematydamas... kas po jo kojų, šalia jo šono yra; neperpratęs paprasčiausios savo kaimyno sielos.

Tokiems tad Krėvė ir jo dainiada gyvas sąžinės išmetinėjimas; pavyzdys, ką gali padaryti geras tėvynės sūnus, neužsimerkėlis inteligentas, "savo užkampio patriotas".

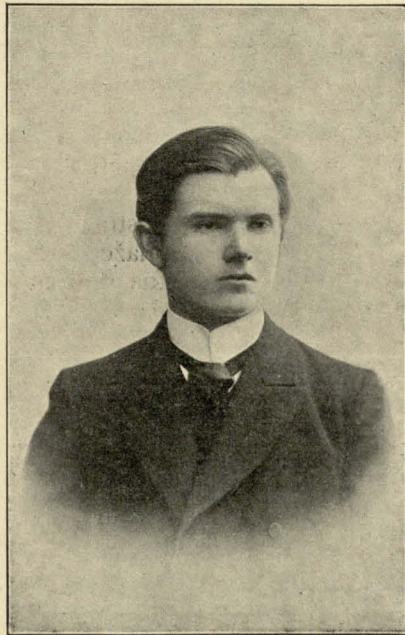
"Kas tėvus savo myli, tas myli tėvynę, brangią Lietuvą" (20), — sako Krėvė Kęstučio žodžiais. Ir jis, girdėti, pavyzdinčiai myli savo tėvus-gimdytojus, kurių neužmiršta, globia, su kuriais einasi ligišiol. Todel, matyti, myli ir jų būklę — gimtąją apylinkę, kurią, kaip tikras šviesuolis, žingeidžiai ir akylai tyrinėja, o betyrinėdamas įsimylėjo net ir tėvus-pranokėjus. Besibičiuliuojant su savo kaimynais — "senais žmonėmis", besistebint į jų ypatingą senobinį būdą ir papročius, giliai apšviestas protas ir poeto gabumai nuvedė Krėvę anais laikais į giliausią senovę, leido jam gana vykusiai atspėti jos ypatingumus ir duoti mums, ypač "Šarūne", eilę aiškių, ilgai neužmirštamų senovės tipų. Nė Kraševskį skaitydamas aš nesijaučiau taip persikėlęs į giliają, 8-900 metų, senovę, į laikus grynai savotiškus ir jau gana augštos karo ir buitės kultūros. Pietaris savo "Algimante" taip nesugebėjo padaryti.

Pakvipo mums senovė, amžių rūkais aptemusi, bet poezijos gaisrais nušviesta. Žiūrėk, kokį poezijos lobį, bekasinėdamas savo pilekalnius, mums iškasė! Materialistai gal pasakys: tuščias darbas, be to gal apsieiti. Ir paklys. Poėzija eina priešakyje visų kitų menų ir mokslų; tad ją paneikę, rastumės lyg prieš civilizacijos laiptus nupuvusiu pirmuoju laipsniu.

Poėzija žmonijos grazna, gražus žiaurios buitės akių apsvilkimas. Ja džiaugiasi, ja ramina politikas, visuomenės darbininkas ir amatninkas ir ekonomistas. Antai, visas pasaulis džiaugiasi Italija, Šveicarija, Reino paupiu. Kokio gi bereikia didesnio poėtingumo, kaip tos gražiosios pasaulio gamtos vietos? Delto keleivis ir tuo nesitenkina: dar ieško priedo — poėtingų padavimų, kurie negyvą gamtą padarytų it gyvą, pilną visokeriopos reikšmės. Niekam negana pamatyti kalnas, ežeras, upė: dar nori žinoti, kas čia indomaus, savotiškai gražaus atsitiko, kas jais gėrėjosi ir tt. Kokių bereikia didesnių "businessmanų", kaip amerikiečiai; o delto žiūrėk, kaip jie kelintą kartą stilizuoja gražaus pa-

reinio legendas apie: Götz von Berlichingen, Weibertreu, Hornbergo Gertrudą (Gendrutą, anot žemaičių) ir Wendel Lobenfeldą, Lėjos Lorą (Loralėi), poną Wissenschaftą ir k.! (Z. Twainą ir prieš jį).

Dabar mada važinėti į Norvegijos fiordus. Gražūs jie, nepaprasti, keisti, net baisūs, nes jų visų negalima iširti. Bet kad dar nepaprastesni pasidarytų, apgyvendino juose kokį vieną, tarsi nuo kelių dešimtų tūkstančių metų užsilikusį, plesiosaurą, kurio tik po vieną-kitą kaulelį žemėse terandame.

A. Valdemaras.

Pirmutinis lietuvis privat-docentas Peterburgo universitete ir augštuosiuose Bestužovo moterų kursuose, paskirtas filologų fakulteto skaityti lekcijoms iš senovės klasinės literatūros, nuo pradžios 1914 metų.

Gal užeis mada, ji bene jau ir prasideda, važinėties Nerim ir Nemunu. Gražios tos upės, gražios jų pakrantės ir skardys. Ar to užteks tečiau? Toli ne. Važiuosime ne tik ten, kur gražu, bet daugiaus skubjsimės ten, kur fantastingiau, ką Kundrotas su Krėve apdainavo: į Punią, Merkinę, Gilšę, Jočiūnus, Galovinės ežerą, į Kvantą, Kriokiškį, Klampį, Baliną, Nožaragi; ieškosime ties Galovine to ažuolo, po kuriuo amžinas žinys sėdėjęs, kur Liškeva, Vinkšniai; kur čia tvirtumų griuvėsiai bajorų Kirklių, Kindžių, Šarūnų, Raivedžių, Saulių; kur galvas už tėvynę guldė, kur iš meilės džiūvo jų vaikai, kur apmaudą kits kitam giežė jų tėvai.

Aš tik vieno gailiuosi, kad Krėvės "Padavimuose", kaip ir igaunių "Kalevipoeg'e", nebegalima beiškirti, kur tikras "senų žmonių" padavimas, o kur autorių modernistiški priedai. Du dalyku tebus

aiškiai atskiriamu: perdidelis meilės elementas, perdidelis jos intensivumas ir reikšmė, taip daug tvėrusi Europos ricierių buityje ir taip maža — prieš anąją epochą; antra, peraudringa paties Krėvės siela, kuria lygiai apdalią kuone visus savo vyresniuosius veikėjus.

"Kramtė žmones, kaip šuva, kuriam dantis gelia, kuriam traukai gerklę rauko" (101).

"Su žaibais apsikabinus, su perkūnais pasikalbėjus".

Visa tai labai gražu ar stipra: tik vargu bau... lietuviška, lietuvių "padavimai".

Krėvės kalba dzūkiška, labai turtinga; daug kalbininkams medžiagos, daug ir poetams epitetų: niaura girelė, veidas, pilė aiklių, ristas žirgelis, švedrus ginklas, šveitrus kardas (? 76), skersni žingsneliai, glosni tyluma (?).

Begalės poėtingų figūrų: metaforų, antitezių, atkartojimų, iperbolų. Apie tai reiktų visas straipsnis rašyti.

"Klauso sena pilis kalbų straujos upelės, kaip klauso rimtas vyras kalbos mažo vaiko ar jaunosios mergelės" (8). Ar bereikia gražiau!

"Nedėjo dabon, gražiu dabu, viesulus išizebojęs"...

Yra bent-kiek nedzūkams nepaprastų išsireiškimų: ankstų rytą užsikėlęs, lenkė kelio (lenkės), temė dangų (?), viešėjo v. vaišino. Yra aiškių sintaksės paklaidų: "nieko netroško llgis, tik kad atsisėstu" (tik atsisėsti). Ir d. p. (134).

Yra slavizmų, kurių gal tyčia autorius nevengė, bet stiliui tai nėra gerai:

Kalnas, visų kalnų augščiausias, pilis visų pilių drūčiausia (7) = vsiech gor vyše, vsiech zamkov kriepče, viena kito drūtesnį = odin drugovo (10); uošvelis ant pažiūrų atjojo (162) = na ogle dziny = pražvalgosen; galvą panyko int žemele (65) = ponik golovoj; kaip šipu pervėrė (74) — šip = dyglys; nemaža per jį prasiliejo ašarų ir kraujo (94) = przez niego; pas grįžusius, pas kunigaikštį klausė (95) = u vozvrativšichsia, u kniazia sprašival; prapul davo ant dviejų dienų (98-9) = na dva dnia = dviem; gėdą padarė ant visos šalies (94) = na vies kraj; kaip in kalbą prisėjo (112) = jak przyszło do rozmowy; nedasilietė in ēdesį (158) = nie dotronuśia do; joki ant dvaro (118) — na dvor = kieman; ro da būtau kalbėti (125) = ja by rada govorit.

Korektūra blogai prižiūrėta.

Kun. J. Tumas.

Trumpa pernykščių metų apžvalga.

Pradėdami naujuosius metus, o su jais ir naują darbą, norėtume bent trumpai atsiminti, kas yra atsitikę pernykščiais metais lietuvių tautoje ir kiek jos padaryta kultūros gyvenime. Rodos, visa ramiai ir tyliai praėjo, bet, pasižiūrėjus atgal, randasi nemaža atmainų, atsitikimų, ties kuriais verta staptelėti bent valandėlei. Pilkame mūsų krutėjimo dugne yra linksmių faktų, kuriais kiekvienas gali tik pasigėrėti.

SAULĖS NAMAI Kaune jau pabaigti statyti. Tas gražus paminklas ant Žaliojo kalno tai "Saulės" darbų vainikas. Padėjo jam pamatus dosni Amerikos lietuvių ranka, inkvėpė jį kun. Alšauskio energija, parėmė jį kun. Tumo gyvumas. Tai žymus paminklas! Jis rodo pavyzdį visiems, joguei norėti dažnai reiškia ir galėti. Tai ne tuščias priežodis, gyvenimo patyrimų sudėtas. Tas paminklas moko mus optimizmo, įsitikėjimo savim ir visuomene: atskiri žmonės, užsidedę prakilnia idėja, visuomet randa šalininkų miniose.

LIETUVIŲ TAUTOS namai Vilniuje. Kiek buvo prisvajota, prirašyta apie tą sumanymą ir kiek

dar maža buvo padaryta! Per kelerius metus tam reikalui buvo surinkta keliolika tūkstančių rublių. Tie pinigai, sumesti dešimtimis rublių, rubliais ir skatikais. Metė ponai, pusponiai, valstiečiai ir darbininkai. Tas faktas liudija, joguei Tautos Namai randa visur pritarimo, joguei tat ne sapnas, bet tikras atgimstančios lietuvių dvasios pageidavimas.

Už tą mezliavą buvo nupirkts Vilniuje plotas L. M. ir D. Dr-jų vardu. Kuriam laikui buvo visa nurimę. Bet štai visuotinis Mokslo Dr-jos susirinkimas Tautos Namų klausimą vėl rimtai pajudino: išrinko d-rą Basanavičių su M. Yču Amerikon aukų rinktų. Deleгатų kelionė davė geriausių rezultatų. Amerikiečiai sumetė tiek, kiek dauguma ir nelaukė: su delegatų kelionės išlaidomis apie 50 tūkstančių rublių. Po to ir pesimistai ėmė žvaliau žiūrėti į Tautos Namų reikalą. Lietuviai atrado Amerikoje savo Ameriką... Amerikiečių auka tai svarbiausias kultūros indėlis, kuriuo lietuviai gali pasidžiaugti, o svetimtaučiai pasistebėti. Tas mūsų kultūros žygis ypač malonu pažymėti.

ŠV. MIKALOJAUS NAMAI Vilniuje. Kartais iš pažiūros mažas daiktas, nežymus, reta kieno mato-

mas ar pastebimas, kultūros ūgyje labai daug sve-ria. Tai galima pasakyti apie namus, neseniai pa-statytus prie šv. Mikalojaus bažnyčios klebono rū-pesniu. Tyliai, niekur spaudoje nesiskelbdamas, jis ėmėsi to sunkaus darbo. Ką, girdi, reikalauja iš mū-sų visuomenės, ir taip jau nuo visokių rinkliavų pavargusios. Koktu esą į ją kreipties savo mažu sumanymu. Pakalbines vilniečius kunigus ir šiaip jau palankius jo sumanymui žmones, pradėjo rudenį statyti ir prieš šventes pastatė. Kunigaikštienė Radvilienė davė 1000 r., kiti po šimtą, kiti po ma-žiau, šiek-tiek pasiskolino ir betgi įvykino, ką bu-vo pasižymėjęs. Namuose yra nedidelė salė su sce-na ir pora kambarių.

Taip tad šv. Mikalojaus bažnyčiai, tam Vilniaus lietuvių dvasios atgimimo židiniui, lemta ir toliau žibėti. Dabar lietuvių draugijos turės šiokią-tokią vietą savo kultūros pramonėms.

RYTAS. Lietuvos rytams stigo švietimo drau-gijos. Sunku čia darbuoties mūsų švietėjams: iš vienos pusės kiek galėdami kliudo jų darbą sulen-kėjusi bažnyčios vyresnybė, iš antros ir vyriausy-bės politika, neleizdama, kaip reikiant, plėtoties lie-tuvių kilimui. Taigi reikėjo rasti legalinis kelias švietimo reikalams globoti, gauti leidimas švietėjų organizacijai. Po kiek vargo buvo betgi patvirtinti *Ryto* įstatai. Dabar pamažėle ta draugija steigia Vilniaus gubernijoje, kur yra lietuvių ir kur len-kintojai susilpnėjo, savo skyrus su knygynais ir skaityklomis. Ilgainiui, išivyravusi, ji, rasit, tesės įsteigti ir kokią amatų mokyklą. Tik reikia dau-giau užuojautos Rytui.

LIETUVIŲ BANKA Vilniuje. Kas nežino, kaip svarbu yra lietuvių kultūrai ūkio ir finansų orga-nizacija. Visi tai suprantame, bet ligšiol dar per menki praktikai buvome, nesugebėdami nuo ko ir kaip pradėti organizacijos darbas. Bet kiekviena pradžia sunki. Todel suprantama, kaip mus ima džiaugsmas, jei kuri kultūros įstaiga atsiranda ir neblogai tarpsta. Džiaugiamės, kad Kauno lietuvių bankai po kelerių metų praktikos šiandien puikiai klojasi, taip-pat džiaugiamės, ypač rytiečiai lietuviai, kad įsteigė ir Vilniuje tokia-pat lietuvių ban-ka, Trečioji Vilniaus savitarpinio kredito Draugija. Tik kelintas mėnuo ji gyvuoja, o jau daugybė lie-tuvių apie ją susispietė: prekyją, pramonijos ir pre-kybos vertėivų, liuosųjų profesijų žmonių ir val-stiečių. Būtų pageidaujama, kad Amerikos lietuviai, užuot siuntę savo indėlius ar šiaip jau pinigų per-laidas per svetimtaučių bankas, esamas Lietuvoje, siųstų per lietuvių finansų įstaigas: Vilniaus ir Kau-no lietuvių kredito draugijas. Ką svetimtaučiai nau-dosis mūsų išeivių pelnu, tai tegu verčiau pasinau-dotų savosios įstaigos.

PREKYBA IR PRAMONĖ. Ir toje ekonomijos srityje pasirodo pirmieji lietuvių žingsniai. Įsisteigus Vilijai, radosi drąsos lietuviams steigti ir kita pra-monės bendrovė—cementui gaminti. Inžinierio Juo-delės rūpesniu Valkininke, Vilniaus губ., arti gele-

žinkelio stoties, pernai metais įsteigta cemento fa-brika. Rados "kapitalistų" jau ir lietuvių tarpe, su-sidarė dalininkų būrys ir prasidėjo darbas. Neblo-gai vyksta Vilijai, ne prasčiau seksis, reikia tikė-ties, ir Valkininke cemento fabrikai.

LIETUVIŲ ŪKIO DRAUGIJA. Šiuo laiku žė-mės ūkis Lietuvoje, kaip ir kituose Rusijos kra-štuose, vaidina didžiausią rolę ekonomijos gyvenime. Rusija, mat, ne pramonės, bet žemės ūkio šalis. Tiek vyriausybė, tiek visuomenė daugiausia domos kreipia į ūkio reikalus. Vyriausybė skiria daugiau-sia pašalpos žemės kultūros organizacijoms, dau-giausia duoda joms kredito, bet drauge stengiasi rišti su tomis pašalpomis ir savo ypatingą politiką, kuri, žinoma, šiaip ar taip varžo ir visuomenės ini-ciativą. Ligšiol betgi ūkio draugijos buvo mažiau, negu kitos organizacijos, varžomos, todėl jos daug galėjo daryti.

Lietuvoje yra dvi ūkio draugijos: viena Vilniu-je, antra Kaune, abi lenkų dvarininkų rankose. Kas metai jos gauna iš vyriausybės po kelias dešimtis tūkstančių rublių pašalpos. Visos jų paskaitos, ūkio mokslo populerizacija, atliekama arba rusų, arba lenkų kalba; lietuviškos paskaitos—retas atsitikimas. Agronomai, instruktoriai, įvairių ūkio mokslo šakų vedėjai, tų draugijų laikomi, lenkai, kurie nemoka lie-tuviškai. Aišku, kad mūsų valstiečiams maža naudos iš tokių draugijų. Senai reikėjo įsisteigti savo ūkio draugija, bet ji buvo įsteigta tik pernai, pasirūpinus Vilniaus lietuviams. Dabar ji organizuojasi, tvarkosi, netrukus susitvarkys ir pradės darbuoties. Jei visa gerai eis, tad ir ji, kaip lenkų ūkio draugijos, gal-ės gauti iš vyriausybės kas metai nemaža pašalpos.

LIETUVIŲ PREKIJAI IR VERTEIVOS. Pernai metais, kiek matyti iš skelbimų, spauzdinamų laik-raščiuos, ypač padidėjo lietuvių kromininkų ir šiaip jau savarankių vertėivų skaičius. Kaune ir Vilniuje vis daugiau ir daugiau jų randasi. Lietuviai grie-biasi prekybos miesteliuose, mėgina jau sprauties ir į miestus, ingija palengvėle daugiau patyrimų, po truputį ima prasti bendrus savo reikalus.

Tik mūsų kooperatyvos lyg kiek silpniau gar-sinasi ir mažiau rodo gyvybės, negu prieš kelerius metus, kada ypač buvo pakilęs kooperacijos ūpas, sujūdus jos uoliesiems šalininkams. Reiktų daugiau ištvėmės.

LIETUVIŲ DAILĖS DRAUGIJA pernai pasižy-mėjo dviejose parodose: Peterburge — Visuotinoje Rusijos valstiečių meno parodoje, kur gavo medalį už savo išstatytus daiktus, ir Vilniuje—Lietuvos ir Gudų žemės parodoje, Vilniaus ūkio Draugijos in-taisytoj. Lietuvių skyrius čia buvo indomiausias: gerai parinkti ir tvarkiai išdėstyti exponatai visiems dėjosi galvon. Be to, A. Jaroševičiaus Kryžių Al-bumas, puikiai išleistas D-lės Draugijos, ypač buvo visų pastebimas.

Abiejose parodose lietuviai kultūringai pasirodė.

DU DIENRAŠČIU. "Lietuvos Žinios" ir "Viltis" ryžosi virsti dienraščiais. Tas atsitikimas nemaža pajudino visuomenę.

Ypač viltininkuose daug atmainų įvyko: pasikeitė redakcija, kiti bendradarbiai ėmė spiesties apie "Viltį", kuri ingija aiškią konfesijonalizmo spalvą. "Lietuvos Žinių" krypsnis ar šiek-tiek apkito. Norėdamos sustiprėti, jos mėgino remties kairiuoju viltininkų sparnu ir dešiniuoju visuomenės demokratų.

ŽEMAIČIŲ VYSKUPO CIRTAUTO mirtis nemaža nérimo padarė Kauno lietuviams, Tiek lietuviai, tiek lenkai nekantriai laukia, kas bus jo in-pėdinis.

LIETUVIŲ-LENKŲ SANTYKIAI praėjusiais metais nėkiek nepagerėjo. Šv. Jono bažnyčios skandalas Vilniuje ir Ežerėnų bažnyčios riaušės aiškiai mums parodė, jogei lenkintojai ir ketinte neketina atsižadėti savo užgriebiamosios politikos Lietuvoje. Iš Lietuvos Rytų jie persimeta jau ir į jos Vakarus. Bažnyčia dar labiau naudojama politikos reikalui.

Pasklidus gandai, kad Žemaičių vyskupu būsiąs kun. Baltrušis, Peterburgo dvasinės seminarijos rektorius, lenkų spauda apšaukė jį litvomanu. Iškilio kun. prof. Karevičiaus kandidatūra, — lenkai suskato ir jį šmeižti. Buvo kalbama apie prof. kun. Būčio kandidatūrą į Peterdurgio dvasinės Akademijos rektorius, Lenkai bematant paskelbė jį šovinistu. Akademija visai sulietuvėsianti, jei kun. Būčys tapsiąs jos rektorium. Arkivyskupui Kliučinskiui nepatogu buvo pačiam meste atmesti jo kandidatūra. Tad norėdamas pasirodyti niekuo nekaltas, tuo klausimu siekėsi Lenkijos vyskupų nuomonės. Buvo rašyta "Świat'e", jog Lenkijos vyskupai atsakė, kad esą priešingi kun. prof. Būčiui.

PRIEŠKULTŪRINĖ SROVĖ lietuvių visuomenėje pagarsėjo d-ruui Basanavičiui ir M. Yčui ren-

kant aukas Amerikoje Tautos Namams. Tas liūdnas faktas reikia pabrėžti juoda dėme ant šviesaus pernykščių metų kultūros darbų dugno. Amerikos laisvininkai ir kovininkai betgi nedrįso viešai sakyties esą priešingi Tautos Namų reikalui; tik nemėgstą aukų rinkėjų ir delto nenorį per jų rankas nieko aukoti. Tuo tarpu Rygos "Vilnyje", kurios vienas numeris išėjo lapkričio mėnesyje, V. Kapsukas jau stačiai, nieko neslėpdamas, išvedžioja, kad darbininkams, proletarijatu, pirmiausiai turinti rūpėti klasių kova, o ne Mokslo Draugijos namų statymas, kuriuose jiems nebūsią vietos "savo reikalais" rinkties. Tie namai, girdi, esą buržujų prasimanymas.

ČIURLIONIES PAVEIKSLŲ PARODA, intaisyta Vilniuje nuo pernai metų rudens, tebėr atidaryta. Tai geras Dailės Draugijos sumanymas. Kas nori geriau suprasti Čiurlioni, dabar turi progos, retkarčiais ateidamas, pamatyti gangreit visus jo paveikslus krūvoje ir gauti pilną jų įspūdį.

ORODLIAUS UNIJOS SUKAKTUVĖS. Pernai suėjo 500 metų nuo to laiko, kada lietuviai su lenkais buvo padarę politikos uniją, kuri ilgainiui išėjo vieniems blogan, antriems geran. Todėl vienaip minėjo ir vertino tas sukaktuves lietuviai, kitaip lenkai.

KRIKŠČIONYBĖS LAISVĖS JUBILIEJUS. Irgi pernai šventė krikščionių pasaulis 1600 metų jubiliejų nuo tos gadynės, kada Konstantinas Didysis paskelbė visuotinę krikščionių laisvę. Ta šventė pajudino visas krikščionių šalis ir tautas.

Taip tad išrodo mūsų svarbieji darbai ir atsitikimai pernykščių metų. Vis delto krutame ir einame priešakin tarp daugelio kliūčių ir painių.

VAIRO KAINA Rusijoje: metams 6 r., pusei metų 3 r., 3 mėnesiams 1 r. 50 k.; užsieniuose: metams 8 r., pusei metų 4 r., trims mėnesiams 2 r.

Mainant ėmėjui adresas, reikia pridėti 20 kap. (galima markėmis).

Vairo Redakcijos ir Administracijos **adresas:** Vilnius, Makarjevo (Makarjevskaja) № 15, b. 3. Telefono № 1383.

Rankraščių Redakcija savo lėšomis negražina.

SKELBIMŲ KAINA. Petito eilutei (padalijus į 3 skiltis puslapį) antroje viršelio pusėje arba ant atskiro lakšto tarp tos pusės ir laikraščio teksto 40 k.; trečioj viršelio pusėj arba ant atskiro lakšto tarp tos pusės ir laikraščio teksto 25 k..

PASTABA. Visus, kurie bus gavę pirmąjį numerį ir panorės užsisakyti Vairą, užsisakant, prašome pranešti Administracijos žiniai, kad ji galėtų nebesiūsti to numerio; mat, siunčiant po du, galime jo pristigti kitiems ėmėjams.

Redaktorius-Leidėjas A. SMETONA.

Martyno Kuktos spaustuvė Vilniuje.

Paskutinis didelis Lietuvių Dailės Draugijos
artistinis leidinys, Lietuvių Kryžių Albumas.

Galima gauti Liet. Dailės Draugijoje
Vilnius Zavalnaja 15—11.

Kaina drobiniais viršeliais — 5 r., be virš. 3 r. 50 kap.
KNYGYNAMS NULEIDŽIAMA PIGIAU.

!!! ŽINOTINA TIEMS, KURIE RŪKO !!!

Kiekvienas, kurs rūko, gali pasirinkti tinkamo taboko tiktai
TABOKOS KRAUTUVĖJ

J. M. Kazirovičiaus p. f. „Kušnarevo“

Vilnius Vokiečių gatvė № 3.

Didžiausias rinkinys puikiausių turkiškų tabokų iš pirmųjų
firmų. Ypač yra pageidaujamas, neseniai gauta, **Ągypto tabo-**
kas brolių Sellanovų. Daugybė sortų atsigulėjusių sigarų bei
sigarečių iš įvairiausių firmų ir rūkomųjų prietaisų.

VIENTĖLĖ LIETUVIO

KL. KAMINSKIO

KNYGŲ TAISYMO DIRBTUVĖ

VILNIUJE, PILIES GAT. (ZAMKOVY PER.) № 6.

Taiso kuo-puikiausiais aparais knygas, albumus,
gaidas, bugalterijos knygas, apmuša skrynutes ir kit.

DARBAS GRAŽUS, PIGUS IR STIPRUS.

TAUTIEČIAI, NEAPLENKITE!

Geležies galanterijos krau-
tuvė ir virtuvių indų san-
krova.

Yra daug iš ko pasirinkti
aliuminiaus ir emaliuotų indų,
indelių kavai, arbatai ir vandeniu,
varinių ir nikeliuotų samovary, spi-
rito ir žibalo mašinelių peilių žir-
klių skustuvų, skutamy ir plau-
kams kerpamy mašinelių mašinė
lių arklams, avims ir šunims kirpti;
universalinių mašinelių mėšai, mi-
gdolams, aguonoms dar žovėmsirt t.

Kainos pigios.

St. KRAKOVSKIS

VILNIUS, Šv. Jono gatvė 21.

KNYGŲ KRAUTUVĖ

Didelė tikiybės dalykų ir ba-
žnyčios daiktų sankrova.

J. Jurkevičiaus ir K. Šalkevičiaus

Vilnius—Aušros Vartai
siūlo Maldaknygių, tiky-
binių ir žmonėms

KNYGŲ IR KALENDORIŲ

Aliejinių paveikslų, braižinų
(štiečių) ir atmuštų paveikslų.
Šventųjų paveikslėlių maldų kny-
goms ir pirm. Komunijai visokių
Bažnyčios daiktų: arnotų, kapų,
stulų, bursų, kielikų puškų, kry-
žių, brost. lazdu, krapylų, kra-
pylinų, liktarnėlių, liktorių fe-
retronų, šventųjų stovylų mažų
ir didelių, nauginių ir parcelia-
ninių.

Bažnyčios darbams daug me-
džiagos pasirinkti: galionų, mo-
nogramų, išsiuvinėjimų, auksinių
ir sidabrinų siūlų, kutų ir t. t.
Ražančių, karunkų, škaplierių,
auksinių, sidabrinų ir alumin.
kryželių.

Žvakių vaškinių ir cezenfintų.
Verteivoms, jei daug užsiperka,
šimtais ir tūkstančiais, nulei-
džiamas didelis %.

Aukso medalis. Londonas 1906 m.

J. MIEČKOVSKIO

Plieno dirbinių, chirurgijos instru-
mentų ir ortopedijos aparatų

DIRBTUVĖ

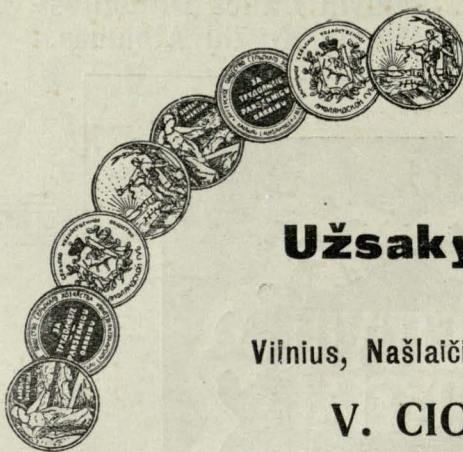
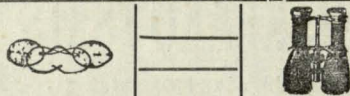
Vilnius, Dvorcova gatvė № 4.

„OPTIKAS RUBINAS“

Firma įsteigta 1840 m.

Geriausių užsienio firmų optikos, fotografijos, elektrikos ir muzikos dirbiniai.

„Optikas Rubinas“ Vilnius, Blažovieščenska № 17.

Sliesorių amato, statymo ir mechanikos įstaiga.

Užsakymai imami.

Vilnius, Našlaičių (Sirotskaja) g. № 6.

V. CICHOSAS

Didžiausioji lietuvių pramonijos įstaiga

„VILIJOS“ BENDROVĖ

Turinti Vilniuje ūkio mašinų fabriką ir sandėlį, taip-pat sandėlį Kaune ir Pikeliuose, apdovanota 1 aukso ir 4 sidabro medaliais už savo dirbinius, norėdama padidinti fabrikaciją KVICEIA PASITURINČIUS LIETUVIUS PRISIDĖTI PAJ AIS. :- Kreipties: Vilnius, Poltavos gatvė 55, „VILIJA“.

Aleksandro Jurašaičio

Fotografija ir Cinkografija

Vilnius, Šv. Jurgio pr. ir Totorių g. k. 1. Įstaiga intaisyta taip, kaip reikalauja paskučiausieji technikos išradimai.

Fotografuoja dieną ir vakarą prie elektros šviesos. Dirba visokias cinko, vario ir medžio klisės iš fotografijų, paveikslų ir dokumentų. Darbas atliekamas dailiai ir greitai. Kainos pigios.

DANTŲ GYDYTOJA

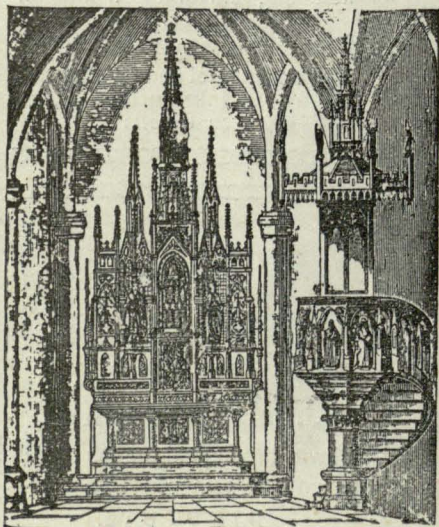
JANULAITYČIA.

BILIŪNIENĖ

Baigusi Paryžiuje augšt. mokslus. Praktikavusi kelerius metus užsienyje, sugrįžo Lietuvon, apsigyveno

Vilniuje prie Žandary g 3, b 5.

Ligonis priima nuo lapkričio 1 d. dienomis 10—12 v. ir vakarais 2—5 v. Telef. 13-60.

Vienintelė Vilniuje lietuviu

Kazim. Kriščiukaičio

Artistinė-Bažnytinė Įstaiga.

Vilnius, Vilniaus gatvė № 25.

Įstaiga gyvuoja nuo 1890 m.

Dirba tautiškus rėmus, altorius, sakyklas, krikštus, klauasyklas, altorėlius ir t.t. Taip-pat naujina ir perdirba altorius ir kit.

ALEKS. PAULAVIČIAUS
LIETUVIO

VYNŲ SANKROVA;

daug yra pasirinkti kolonijal. prekių.

VILNIUS, ANTAKALNIO G. 44.

Vyriškų rūbų siuvėjas

PR. VALTERIS

VILNIUS, Šv. JONO gat. № 8.